

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

**Daňová a účetní specifika jednotlivých
právních forem podnikání**

**Tax and accounting specifics of individual
legal forms of business**

Petra Steinerová

Plzeň 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Daňová a účetní specifika jednotlivých právních forem podnikání“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce a za použití pramenů uvedených v bibliografii.

Plzeň dne 20. března 2022

v. r. Petra Steinerová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce Ing. Lucii Vallišové, Ph.D. za odborné vedení a cenné připomínky, které mi pomohly při zpracování této práce.

Obsah

Úvod	7
1 Právní formy podnikání v ČR	8
1.1 Podnikání fyzických osob	8
1.1.1 Podnikání v zemědělství	9
1.1.2 Živnostenské podnikání	9
1.1.3 Jiné podnikání, ke kterému je třeba podnikatelské oprávnění	10
1.2 Podnikání právnických osob	11
1.2.1 Právnická osoba	11
1.2.2 Obchodní korporace	12
1.3 Právní formy obchodních korporací a jejich charakteristika	16
1.3.1 Veřejná obchodní společnost – v.o.s. (§ 95–117 ZOK)	16
1.3.2 Komanditní společnost – k. s. (§ 118–131 ZOK)	17
1.3.3 Společnost s ručením omezeným – s.r.o. (§ 132–242 ZOK)	18
1.3.4 Akciová společnost – a.s. (§ 243–551 ZOK)	20
1.3.5 Družstvo (§ 552–726 ZOK)	23
2 Účetnictví podnikatelských subjektů	26
2.1 Zákon o účetnictví	27
2.2 Prováděcí vyhlášky	29
2.3 České účetní standardy	29
2.4 Vnitropodnikové směrnice	31
2.5 Mezinárodní účetní standardy	31
3 Daně a podnikatelské subjekty	33
3.1 Vymezení základních pojmů	33
3.2 Rozdělení daní	34

3.3	Daňový systém ČR	34
3.4	Daň z přidané hodnoty	36
3.5	Daně z příjmů	37
3.5.1	Daň z příjmů fyzických osob	37
3.5.2	Daň z příjmů právnických osob	38
3.6	Sociální a zdravotní pojištění	39
3.6.1	Veřejné zdravotní pojištění	39
3.6.2	Sociální zabezpečení	39
4	Účetní a daňová specifika podnikání fyzických osob	40
4.1	Vedení účetnictví podnikajících fyzických osob	40
4.2	Daňová evidence	41
4.3	Přechod z daňové evidence na účetnictví	41
4.4	Plnění povinnosti k dani z příjmů FO	45
4.4.1	Režim plnění daňové povinnosti	45
4.4.2	Porovnání způsobů plnění daňové povinnosti k dani z příjmů	46
4.4.3	Chyby a omyly v přiznáních podnikatelů k dani z příjmů	48
5	Účetní a daňová specifika obchodních korporací	50
5.1	Účetní a daňová specifika veřejné obchodní společnosti	50
5.2	Účetní a daňová specifika komanditní společnosti	51
5.3	Účetní a daňová specifika společnosti s ručením omezeným	52
5.3.1	Účetní operace při založení a vzniku s.r.o.	53
5.3.2	Účtování o zvyšování základního kapitálu s.r.o.	53
5.3.3	Účtování o snižování základního kapitálu s.r.o.	54
5.3.4	Účtování o rozdělení zisku a uhrazení ztráty v s.r.o.	55
5.4	Účetní a daňová specifika akciových společností	58

5.5	Účetní a daňová specifika družstev	60
5.6	Porovnání podnikání OSVČ a s.r.o. z hlediska jejich účetních a daňových specifík	61
6	Shrnutí	64
	Závěr	67
	Seznam použitých zdrojů	68
	Seznam tabulek	70
	Seznam obrázků	71
	Seznam použitých symbolů a zkratk	72
	Seznam příloh	74
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

Tato bakalářská práce je primárně zaměřena na oblast účetní a daňové problematiky podnikatelských subjektů v České republice (dále jen ČR). Při zpracování daného téma bylo nutné vzít v úvahu tři oblasti: podnikání a jeho právní formy, účetnictví a daně. Každá z nich je regulována řadou právních předpisů.

Cílem práce bylo v návaznosti na aktuální podobu příslušné legislativy popsat jednotlivé právní formy podnikání v ČR, zpracovat přehlednou formou jejich účetní a daňová specifika a provést komparaci, zjištěné informace shrnout a vypracovat závěr.

Zvolenou metodikou pro zpracování zadaného téma byla především analýza příslušných legislativních předpisů v platném znění jako primárních zdrojů relevantních informací. Spektrum možných právních forem podnikání je relativně široké, ale základní členění se váže na podnikání fyzických či právnických osob. Práce se nezabývá právnickými osobami, které nejsou plně regulovány zákonem č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech.

V teoretické části, které jsou věnovány první tři kapitoly, jsou stručně nastíněny hlavní právní, účetní a daňové aspekty vztahující se k problematice podnikání v ČR. Jsou zde také popsány jednotlivé právní formy obchodních korporací. Základní údaje o jednotlivých právních formách obchodních korporací jsou zpracovány do přehledných tabulek.

Praktická část je také členěna do tří kapitol. Účetními a daňovými specifiky právních forem podnikání fyzických osob se zabývá čtvrtá kapitola. Protože podle údajů Českého statistického úřadu (2021) 93,6 % podnikajících fyzických osob podniká dle živnostenského zákona, je pozornost zaměřena především na tuto formu podnikání. Do této kapitoly jsou zahrnuty i některé poznatky vycházející z vlastních zkušeností získaných při práci v auditorské a účetní firmě a na Finančním úřadu v Plzni. Pátá kapitola je věnována účetním a daňovým specifikům jednotlivých právních forem obchodních korporací včetně jejich komparace. Nejdůležitější zjištěné skutečnosti jsou shrnuty v šesté kapitole.

1 Právní formy podnikání v ČR

V obecné podobě není pojem podnikání (na rozdíl od některých způsobů podnikání) v současné úpravě platné legislativy ČR explicitně vymezen. Obchodní zákoník platný až do roku 2014 uváděl pojem podnikání následovně:

„Podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku“ (§ 2 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník).

Obchodní zákoník byl nahrazen občanským zákoníkem (zákon č. 89/2012 Sb., dále jen „OZ“) a zákonem 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákonem o obchodních korporacích, dále jen „ZOK“). Ani jeden z těchto dokumentů pojem podnikání nedefinuje. Nepřímo je ale možné vycházet z OZ, kde se uvádí: „Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele“ (§ 420 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Podle definice uváděné v Příručce pro podnikání 2021 vydané Hospodářskou komorou ČR (2021) je podnikání v ČR možné také chápat „jako činnost vymezenou zákonem, konanou za účelem dosažení zisku“. Podle ustanovení § 18 OZ mohou být osoby jen dvojí, tj. fyzické, nebo právnické.

1.1 Podnikání fyzických osob

Fyzickou osobou se rozumí ve smyslu ustanovení § 19 OZ „každý člověk“. Podnikání fyzických osob je z principu vázáno na výkon samostatné výdělečné činnosti (SVČ). Pro vykonavatele samostatné výdělečné činnosti se ustálilo označení OSVČ, tj. osoby samostatně výdělečně činné. Výčet samostatných výdělečných činností je uveden v § 9 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. S ohledem na ustanovení § 7 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů (dále jen ZDP), na které se výčet SVČ odkazuje, se jedná zejména o:

- Podnikání v zemědělství.
- Živnostenské podnikání.
- Jiné podnikání, ke kterému je třeba podnikatelské oprávnění.

1.1.1 Podnikání v zemědělství

Podnikání v zemědělství se řídí zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství (dále ZoZ), ve znění pozdějších právních předpisů. „Zemědělským podnikatelem podle tohoto zákona je fyzická nebo právnická osoba, která „hodlá provozovat zemědělskou výrobu jako soustavnou a samostatnou činnost vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, za podmínek stanovených tímto zákonem“ (§ 2 odst. 1 zákona č. 252/1997 Sb.). Pro podnikání v zemědělství je od fyzické osoby požadováno, aby dosáhla 18 let, byla právně způsobilá a měla trvalý pobyt v ČR, pokud není občanem ČR či občanem členského státu EU, a měla znalost českého jazyka (neplatí pro občany států EU). Co se rozumí zemědělskou výrobou včetně hospodaření na vodních plochách, je uvedeno v § 2e odst. 3 ZoZ. Fyzické osoby se musí zaevidovat, výjimkou jsou osoby provozující drobné pěstitelské a chovatelské činnosti anebo prodávající nezpracované rostlinné a živočišné výrobky. Zemědělského podnikatele, který splňuje výše uvedené podmínky, zaeviduje místně příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, kam žadatel podá žádost o zaevidování (zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství).

1.1.2 Živnostenské podnikání

Živnostenské podnikání se řídí zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů (živnostenský zákon – dále „ŽZ“). ŽZ upravuje podmínky pro živnostenské podnikání a kontrolu nad jejich dodržováním.

Pro živnostenské podnikání se užívá označení „živnost“ a ten, kdo vykonává podnikatelskou činnost živnostenským způsobem, „provozuje živnost“ (§ 1 ŽZ).

Živnost je v ŽZ definovaná jako „soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem“ (§ 2 ŽZ).

„Provozovat živnost může každý subjekt, tj. fyzická nebo právnická osoba, splní-li podmínky stanovené tímto zákonem“ (§ 5 ŽZ).

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti jsou dle § 6 ŽZ plná svéprávnost a bezúhonnost. K výkonu určitých skupin činností je navíc vyžadována odborná způsobilost, tj. prokázání potřebné kvalifikace.

Živnosti se dělí na ohlašovací a koncesované. Zatímco ohlašovací živnosti smějí být při splnění stanovených podmínek provozovány na základě ohlášení, koncesované toto povolení dostanou pouze na základě získání koncese (§ 9 ŽZ). Oprávnění provozovat ohlašovací živnost vzniká podáním písemného ohlášení na předepsaném tiskopise u příslušného živnostenského úřadu, případně dnem, který podnikatel uvede v ohlášení jako den zahájení své podnikatelské činnosti. Vznik živnostenského oprávnění u těchto živností nevyžaduje souhlas či rozhodnutí živnostenského úřadu. Podle podmínek, které musí ohlašovatel při ohlášení živnosti splňovat, zejména podle požadované odborné způsobilosti, se rozlišují tři druhy ohlašovacích živností:

- Živnosti řemeslné (uvedené v příloze č. 1 ŽZ), pro které je podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost – většinou předepsané dosažené vzdělání nebo praxe.
- Živnosti vázané, jejich soupis a vymezení podmínek odborné způsobilosti pro jejich provozování obsahuje příloha č. 2 ŽZ.
- Živnost volná – k jejímu provozování stačí splnění všeobecných podmínek dle § 6 odst. 1 ŽZ, není tedy požadována žádná odborná způsobilost. Živnost volná a obory činností, které jsou do živnosti volné zařazeny, jsou uvedeny v příloze č. 4 ŽZ.

Živnosti koncesované jsou uvedené v příloze č. 3 ŽZ, v níž je také stanovena odborná způsobilost vyžadovaná pro jejich provozování. „Mezi koncesované živnosti jsou řazeny obory, u kterých je riziko ohrožení života, zdraví, majetku a zákonem chráněných veřejných zájmů zvláště vysoké“ (příloha 3 ŽZ).

Důležitou charakteristikou podnikání fyzické osoby živnostenským způsobem je skutečnost, že za své závazky ručí celým svým majetkem.

1.1.3 Jiné podnikání, ke kterému je třeba podnikatelské oprávnění

ŽZ uvádí v § 3 odst. 2 činnosti, jež nejsou živnostmi, tj. nejsou řízeny živnostenským zákonem, ale spadají pod působnost jiných právních předpisů. Do této skupiny patří např. samostatná činnost lékařů a farmaceutů, veterinářů, advokátů a notářů, soudních tlumočnicků a překladatelů, auditorů a daňových poradců, autorizovaných architektů atd. I když některé z těchto činností mohou být vykonávány jako závislé, tj. v zaměstnaneckém poměru, a některé se řadí mezi tzv. svobodná povolání, značná část z nich může být vykonávána jako samostatná činnost.

Pro všechny výše uvedené oblasti podnikání platí, že vykonávat podnikatelskou činnost bez potřebného oprávnění je přestupek, případně trestný čin, pokud se jedná o neoprávněnou podnikatelskou činnost velkého rozsahu (§ 251 zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník).

1.2 Podnikání právnických osob

Jak již bylo uvedeno výše, podnikající osoby je možné dělit na fyzické a právnické.

1.2.1 Právnická osoba

Právnickou osobu definuje OZ jako „organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Právnická osoba může bez zřetele na předmět své činnosti mít práva a povinnosti, které se slučují s její právní povahou“ (§ 20 odst. 1 OZ). Přitom právní osobnost je definována jako „způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti“ (§ 15 odst. 1 OZ). OZ uvádí několik způsobů ustavení právnické osoby: „zakladatelským právním jednáním, zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis. Podle účelu je možné právnickou osobu ustavit ve veřejném nebo soukromém právu (§ 144 OZ). Právnická osoba vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku, nebo dnem nabytí účinnosti příslušného zákona (nebo dnem, který je tímto zákonem stanoven), pokud je zřízena zákonem. Podle zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, se veřejnými rejstříky rozumí: „spolkový rejstřík, nadační rejstřík, rejstřík ústavů, rejstřík společenství vlastníků jednotek, obchodní rejstřík a rejstřík obecně prospěšných společností“ (§ 1 odst. 1 zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřeneckých fondů). Zákon upravuje, jaké údaje se do jednotlivých rejstříků zaznamenávají.

OZ uvádí pro právnické osoby kromě způsobu ustavení a vzniku ještě řadu dalších obecných ustanovení, jimiž se musí řídit či, které je vymezují, např. název, sídlo, orgány a jednání právnických osob, zrušení či přeměnu právnické osoby, zánik či likvidace právnické osoby.

OZ také zavádí pojem korporace. Korporaci vytváří jako právnickou osobu společenství osob. Korporace může mít jediného člena, připouští-li to zákon (§ 210 odst. 1 OZ). Ze široké škály možných forem právnických osob se podnikáním zabývají zejména obchodní korporace.

1.2.2 Obchodní korporace

Právní úpravu obchodních korporací uvádí zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v platném znění (dále jen ZOK), který v řadě ustanovení navazuje na OZ. Zákon o obchodních korporacích v první hlavě (§ 1–94) obsahuje společná ustanovení a definuje některé základní pojmy, vztahující se k obchodním korporacím. V dalších hlavách (2–6) je uvedena právní úprava jednotlivých forem obchodních korporací.

Typy obchodních korporací

Obchodní korporace dle § 1 odst. 1 ZOK zahrnují obchodní společnosti a družstva. Obchodní společnost je možné dále s ohledem na ustanovení odst. 2 § 1 ZOK členit do 2 základních skupin: osobní společnosti a kapitálové společnosti. Osobními společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost a svým charakterem tam podle Štenglové et al. (2020, str. 3) spadá i evropské zájmové hospodářské sdružení. Kapitálovými společnostmi jsou společnost s ručením omezeným a akciová společnost a je k nim možné přiřadit i evropskou společnost. Družstvy jsou družstva a evropská družstevní společnost. Evropská společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení a evropská družstevní společnost jsou upraveny předpisy EU a ZOK se řídí pouze v rozsahu, který tyto předpisy umožňují, ale tato bakalářská práce se jimi nezabývá. Hlavním charakteristickým rysem osobních obchodních společností je, že všichni jejich společníci ručí za dluhy společnosti solidárně a neomezeně. To neplatí pro komanditisty, kteří podobně jako společníci v s.r.o. ručí za dluhy společnosti pouze do výše svých nesplacených vkladů. Společníci kapitálové společnosti za dluhy společnosti neručí (v a.s.), nebo je jejich ručení (v s.r.o.) omezeno do výše nesplacených vkladů. Pro získání podílu v kapitálové společnosti ale musí vložit určitý kapitál.

Založení a vznik obchodní korporace

Obchodní korporace se zakládá společenskou smlouvou (§ 8 odst. 1 ZOK), nebo v případě jednočlenné společnosti zakladatelskou listinou. Společenská smlouva, ev. zakladatelská listina, kterou se zakládá kapitálová společnost, vyžaduje formu veřejné listiny. Za veřejnou listinu se dle § 776 odst. 2 pro účely ZOK považuje notářský zápis. Osobní společnost může být dle § 2 ZOK založena jen za podnikatelským účelem nebo za účelem správy vlastního majetku. Kapitálové společnosti mohou být založeny i jediným zakladatelem (§ 11 odst. 1 ZOK) a za jiným účelem, než je podnikání.

V návaznosti na ustanovení § 126 odst. 1 OZ vzniká obchodní korporace ke dni jejího zápisu do obchodního rejstříku. Přitom návrh na zápis obchodní korporace musí být podán do 6 měsíců od jejího založení (§ 9 odst. 1 ZOK). ZOK ale připouští možnost jiné lhůty, pokud je tak dohodnuto ve společenské smlouvě. Nedodržení lhůty 6 měsíců či lhůty obsažené ve společenské smlouvě má stejné účinky, jako by jedna či všechny smluvní strany od společenské smlouvy odstoupily.

Vklady a základní kapitál

Důležitou součástí zakladatelského jednání obchodních korporací představují vklady společníků. Problematika vkladů je v ZOK upravena v § 15–28. Vklad je definován jako „peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do základního kapitálu obchodní korporace“ (§ 15 odst. 1 ZOK). Přitom předmětem vkladu se rozumí věc, kterou se společník nebo budoucí společník zavazuje vložit do obchodní korporace za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v ní. Závazek vnesení vkladu se zkráceně označuje jako „vkladová povinnost“. Vklad může být peněžní, nebo nepeněžní. Nepeněžním vkladem je vnesení penězi ocenitelné věci (§ 15 odst. 3 ZOK). Nepeněžitým vkladem nesmí být práce nebo služby (§ 17 odst. 3 ZOK). Ocenění nepeněžitého vkladu se uvádí ve společenské smlouvě. Pro splnění vkladové povinnosti není v ZOK stanovena jednotná lhůta a pro jednotlivé právní formy obchodní korporace se zákonná vymezení lhůty pro splnění vkladové povinnosti liší. Způsob a lhůta splnění vkladové povinnosti jsou tak součástí ujednání obsažených ve společenské smlouvě, ev. ve stanovách. Před vznikem korporace přijímá a spravuje splacené či vnesené vklady či jejich části pověřený správce vkladů, jímž může být i některý ze zakladatelů (§ 18 ZOK). Souhrn všech vkladů do obchodní korporace představuje její základní kapitál (§ 30 ZOK).

Podíl

ZOK vymezuje pojem podíl jako „účast společníka v obchodní korporaci a práva a povinnosti z této účasti plynoucí“ (§ 31 ZOK). Je zřejmé, že se jedná o obecné rámcové vymezení obsahu podílů s tím, že u jednotlivých obchodních korporací je rozsah práv a povinností společníků zákonem dále zpřesněn. Mezi základní práva obsažená v podílu patří právo na podíl na zisku, na vypořádací podíl a na podíl na likvidačním zůstatku (ZOK).

Pravidla pro stanovení podílu na zisku, jeho rozdělení a výplaty jsou obsažena v § 34 v odst. 1–5 ZOK. Zákon o obchodní korporaci pojem zisku nedefinuje, ale z účetní legislativy lze odvodit, že se jedná o kladný hospodářský výsledek po zdanění. Z jednotlivých ustanovení § 34 ZOK mimo jiné vyplývá:

- Podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích se stanoví na základě řádné či mimořádné účetní závěrky schválené nejvyšším orgánem obchodní korporace.
- Zisk a vlastní zdroje lze rozdělit pouze mezi společníky, ledaže společenská smlouva určí jinak.
- Pro kapitálové korporace je v § 34 odst. 2 ZOK uveden způsob stanovení maximální částky, kterou je možné rozdělit.
- O vyplacení podílu na zisku a na jiných vlastních zdrojích rozhoduje statutární orgán. Výplata je možná pouze tehdy, pokud rozhodnutí o rozdělení zisku není v rozporu se zákonem.
- Podíl na zisku a jiných vlastních zdrojích je splatný do 3 měsíců ode dne, kdy nejvyšší orgán o rozdělení zisku rozhodl, ledaže zákon, společenská smlouva nebo nejvyšší orgán určí jinak.

Obchodní korporace mohou při splnění podmínek uvedených v § 35 ZOK vyplácet svým společníkům zálohy na podíl na zisku. Výplata je možná na základě zjištění mimořádné účetní závěrky, z níž vyplyne, že obchodní korporace má dostatek zdrojů na rozdělení zisku. Jako zdroje přitom mohou být využity jak výsledek hospodaření aktuálního účetního období, tak výsledek hospodaření minulých let, ev. ostatních fondů tvořených ze zisku. Záloha na podíl na zisku se podle ustanovení odst. 2 § 34 ZOK vrací do 3 měsíců ode dne, kdy řádná nebo mimořádná účetní závěrka byla nebo měla být schválena, ledaže částka zisku k rozdělení vyplývající z řádné nebo mimořádné účetní závěrky dosahuje alespoň součtu záloh na podíl na zisku vyplacených v souladu se zákonem a nejvyšší orgán rozhodl o rozdělení této částky. V případě, že nejvyšší orgán společnosti schválil rozdělení zisku za období, v němž byla poskytnuta záloha, a částka zisku k rozdělení je vyšší než suma poskytnutých záloh, bude společníkům vyplacen kladný rozdíl mezi částkou podílu na zisku a sumou vyplacených záloh. Pokud je nižší, společníci vrátí společnosti rozdíl mezi sumou poskytnutých záloh a částkou podílu na zisku. V případě, že nejvyšší orgán řádnou nebo mimořádnou závěrku neschválí nebo rozhodne o nerozdělení zisku, jsou společníci povinni celou vyplacenou částku záloh vrátit.

Tato povinnost nastane i tehdy, pokud byla záloha vyplacena v rozporu se zákonem nebo společenskou smlouvou. Zákon současně vymezuje v § 40 odst. 3 ZOK mimo jiné i to, že podíl na zisku či jiných vlastních zdrojích stejně jako zálohy na podíl na zisku nesmí být vyplaceny, pokud by si tím obchodní korporace přivodila úpadek. (ZOK)

Při zániku účasti společníka v obchodní korporaci za jejího trvání bez právního nástupce vzniká podle § 36 odst. 1 ZOK právo na vypořádání tzv. vypořádací podíl. Pro určení velikosti vypořádacího podílu se vychází z hodnoty obchodní korporace ke dni zániku účasti společníka v obchodní korporaci a z poměru podílů společníků v obchodní korporaci.

Každý společník má podle § 37 odst. 1 ZOK při zrušení obchodní korporace spojeném s likvidací právo na podíl na likvidačním zůstatku. Podle ustanovení § 187 odst. 1 OZ se likvidačním zůstatkem rozumí čistý majetkový zůstatek vyplývající z likvidace právnické osoby. Likvidační zůstatek se podle § 37 odst. 2 ZOK nejprve rozděluje do výše, v jaké společníci splnili svoji vkladovou povinnost. Pokud likvidační zůstatek nepostačuje na pokrytí hodnoty vkladů, rozdělí se společníkům v poměru jejich vkladů. Zbytek likvidačního zůstatku se podle § 38 odst. 1 ZOK rozdělí mezi společníky rovným dílem a u kapitálových korporací podle jejich podílů. Společenská smlouva ale může obsahovat jiné ujednání a postupy dle § 37 a § 38 odst. 1 ZOK se nepoužijí.

Orgány obchodní korporace

Každá obchodní korporace má svůj nejvyšší orgán, statutární orgán a může mít i kontrolní orgán. Zatímco skladba nejvyššího orgánu vychází ze samotné účasti ve společnosti, členové statutárního či kontrolního orgánu jsou voleni nebo jmenováni. Pro účast v statutárním či kontrolním orgánu obchodní korporace je dle ustanovení § 46 odst. 1 ZOK vyžadována bezúhonnost podle živnostenského zákona a neexistence překážky provozování živnosti. Podobně jako fyzické osoby potřebují i obchodní korporace ke svému podnikání vlastnit živnostenská oprávnění, vztahující se na jejich předmět podnikání.

1.3 Právní formy obchodních korporací a jejich charakteristika

Obecná pravidla, jež jsou uvedena v předchozí kapitole, je nutné mít na zřeteli i při popisu jednotlivých právních forem obchodních korporací.

1.3.1 Veřejná obchodní společnost – v.o.s. (§ 95–117 ZOK)

„Veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně“ (§ 95 odst. 1 ZOK). Celkový počet společníků v.o.s. není zákonem omezen, ale požadavek, aby společnost měla nejméně dva společníky, musí být dodržen po celou dobu trvání společnosti. Společníky mohou být jak osoby fyzické, tak i právnické. Za právnickou osobu ale může vykonávat společná práva a povinnosti pouze jí zmocněná fyzická osoba. Veřejná obchodní společnost může být založena za účelem podnikání, nebo za účelem správy vlastního majetku společnosti (§ 2 ZOK). Předmět podnikání, případně údaj o tom, že byla založena za účelem správy vlastního majetku, musí být uveden ve společenské smlouvě. Nejvyšším orgánem v.o.s. jsou podle § 44 odst. 1 ZOK všichni její společníci. Statutárním orgánem je každý její společník. Musí ale splňovat zákonem dané podmínky pro výkon funkce a nesmí být ve společenské smlouvě z výkonu funkce statutárního orgánu vyloučen. Veřejná obchodní společnost nemá povinnost vytvářet ze zákona ZK, a její společníci proto nemají ze zákona povinnost vkladu. Mají však možnost zavázat se ve společenské smlouvě k vkladové povinnosti, přičemž se mohou dohodnout o lhůtě, způsobu a rozsahu splnění vkladové povinnosti (§ 100 ZOK). Vklad může být peněžitý, nebo nepeněžitý. Připouští-li to společenská smlouva, může společník za podmínek ve společenské smlouvě určených a se souhlasem všech společníků splnit svou vkladovou povinnost také provedením nebo prováděním práce nebo poskytnutím nebo poskytováním služby. V takovém případě obsahuje společenská smlouva i ocenění prováděné práce nebo poskytované služby nebo způsob ocenění (§ 103 ZOK). Protože nepeněžitým vkladem nesmí být podle ustanovení § 17 odst. 3 ZOK práce nebo služby, nejedná se o nepeněžitý vklad, ale o formu splacení peněžitého vkladu. Podle ustanovení § 97 ZOK se vzájemné právní poměry společníků řídí společenskou smlouvou, a pokud tato neurčuje jiné poměry, jsou podíly společníků stejné. Také zisk, jiné vlastní zdroje a ztráta se dělí mezi společníky rovným dílem, pokud ve společenské smlouvě není uvedeno jinak (§ 112 odst. 1 ZOK). Hlavním charakteristickým rysem v.o.s. je, že společníci ručí za dluhy společnosti společně a nerozdílně celým svým majetkem (§ 95 ZOK).

To se ale vztahuje na ručení společníka za závazky společnosti vzniklé v době jeho účasti ve v.o.s. Pokud účast společníka ve společnosti skončí, vzniká mu nárok na vypořádací podíl podle § 36 ZOK. Převod podílu společníka v.o.s. není dle § 116 ZOK přípustný. Základní údaje, vztahující se k právní úpravě veřejné obchodní společnosti, jsou uvedeny v tabulce 1.

Tab. 1: Základní údaje o právní úpravě veřejné obchodní společnosti

Základní kapitál	Není stanoven, výše a forma vkladu a lhůta pro jeho splacení či vnesení je dána společenskou smlouvou.
Ručení za dluhy společnosti	Společníci ručí celým svým majetkem (společně a nerozdílně).
Statutární orgán	Všichni společníci, kteří splňují zákonem stanovené podmínky a nejsou z výkonu této funkce společenskou smlouvou vyloučeni.
Rozdělení zisku a ztrát	Zisk a ztráta se dělí mezi společníky rovným dílem, pokud společenská smlouva nestanoví jinak

Zdroj: Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vlastní zpracování

1.3.2 Komanditní společnost – k. s. (§ 118–131 ZOK)

„Komanditní společnost je společnost, v níž alespoň jeden společník ručí za její dluhy omezeně (dále jen „komanditista“) a alespoň jeden společník neomezeně (dále jen „komplementář““ (§ 118 odst. 1 ZOK). Tento požadavek musí být plněn po celou dobu existence komanditní společnosti. Ručení komanditisty je podle § 122 ZOK omezené do výše jeho nesplaceného vkladu, případně dle ustanovení § 129 ZOK do výše komanditní sumy, pokud společenská smlouva ujednání o komanditní sumě obsahuje. Komplementáři ručí za dluhy společnosti neomezeně, tj. celým svým majetkem. Velikost vkladů ani základního kapitálu k. s. není ze zákona určena. Z litery zákona, zejména z ustanovení § 120, § 121, § 124, § 129 ZOK vyplývá, že jsou vklady komanditistů požadovány a podle poměrů jejich vkladů se určují i jejich podíly v k.s. Protože komanditní společnost řadí ZOK mezi osobní společnosti, jsou jejím nevyšším orgánem všichni společníci. Statutárním orgánem společnosti jsou podle § 125 všichni komplementáři, kteří splňují podmínky stanovené v § 46 ZOK odst. 1. Zisk a ztráta se dle § 126 ZOK odst. 1 dělí mezi společnost a komplementáře rovným dílem, neurčí-li společenská smlouva jiné dělení. Podíl zisku připadající na komplementáře si komplementáři rozdělí způsobem dle § 112, tj. stejně jako tomu bylo u společníků v.o.s.

Část zisků připadající na společnost se podle ustanovení § 126 odst. 3 nejprve zdaní a následně rozdělí mezi komanditisty v poměru jejich podílů, ev. komanditních sum (§ 129 odst. 2 a ZOK). Ztrátu komanditisté nenesou, pokud ve společenské smlouvě není obsaženo ujednání o ručení komanditistů do výše komanditní sumy (ZOK).

Základní údaje, vztahující se k právní úpravě komanditní společnosti, jsou uvedeny v tabulce 2.

Tab. 2: Základní údaje o právní úpravě komanditní společnosti

Založení společnosti	min. dvě osoby – fyzické, nebo právnické
Základní kapitál	Není stanoven, výše a forma vkladu komanditistů a lhůta pro jeho splacení či vnesení je dána společenskou smlouvou.
Ručení za dluhy společnosti	Komanditisté-společníci, kteří ručí omezeně do výše nesplaceného vkladu, případně do výše komanditní sumy, komplementáři-společníci, kteří ručí celým svým majetkem. Kdo je komanditista a kdo komplementář, určuje společenská smlouva.
Statutární orgán	Statutárním orgánem jsou všichni komplementáři, pokud společenská smlouva nestanoví něco jiného. Ve věcech, které nepřísluší statutárnímu orgánu, rozhodují všichni společníci, přičemž zvlášť hlasují komplementáři a zvlášť komanditisté.
Rozdělení zisku a ztrát	Zisk a ztráta se dělí mezi společnost a komplementáře rovným dílem, pokud společenská smlouva neurčí jiné dělení.

Zdroj: Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vlastní zpracování

1.3.3 Společnost s ručením omezeným – s.r.o. (§ 132–242 ZOK)

„Společnost s ručením omezeným je společnost, za jejíž dluhy ručí společníci společně a nerozdílně do výše, v jaké nespĺnili vkladové povinnosti podle stavu zapsaného v obchodním rejstříku v době, kdy byli věřitelem vyzváni k plnění“ (§ 132 odst. 1 ZOK).

Prvním charakteristickým rysem pro tuto právní formu obchodní korporace je omezené ručení společníků za dluhy společnosti. Pokud společníci splnili své vklady, za dluhy společnosti již neručí. Druhým charakteristickým rysem je vkladová povinnost společníků a s tím související nabytí podílu ve společnosti. Společnost se zakládá společenskou smlouvou, případně zakladatelskou listinou, pokud společnost zakládá jediný zakladatel (§ 8 ZOK). Zakladateli (společníky) mohou být fyzické i právnické osoby. Společníci se zapisují do seznamu společníků, který vede společnost. ZOK v § 146 vymezuje některé údaje, které společenská smlouva musí obsahovat, například stanovuje počet a druh podílů, výši základního kapitálu, výši vkladu nebo vkladů připadajících na podíl či podíly.

Může však obsahovat i řadu dalších ujednání, např. možnost uložení příplatkové povinnosti na základě rozhodnutí valné hromady (§ 162 odst. 1 ZOK), možnost vyloučení či omezení přednostního práva účasti společníků na zvyšování základního kapitálu (§ 220 odst. 3 ZOK), ujednání, podle čeho bude stanoven kurs vkladu, pokud je peněžitý vklad vkládán v cizí měně atd. Vklady mohou být jak peněžité, tak i nepeněžité. Protože je minimální výše vkladu podle § 142 ZOK stanovena ve výši 1 Kč, může minimální výše základního kapitálu ve společnosti s ručením omezeným (s ohledem na ustanovení § 15 a § 30 ZOK) rovněž činit 1 Kč (platí v případě jediného zakladatele). Peněžité vklady musejí být před podáním návrhu na zápis společnosti do obchodního rejstříku splaceny jednotlivě alespoň z 30 % (§ 148 ZOK). Současně musí být splaceno celé vkladové ážio. Zbývající část peněžitých vkladů je nutno doplatit ve lhůtě stanovené společenskou smlouvou, nejpozději do 5 let od vzniku s. r. o. (§ 150 ZOK). Při nedodržení lhůty se nedoplatek povinně sankcionuje úroky z prodlení, případně může být také důvodem pro vyloučení společníka (§ 151 ZOK). Protože s.r.o. řadí ZOK mezi kapitálové společnosti, je nutno nepeněžité vklady vnést do s. r. o. před jejím vznikem (§ 23 ZOK). V případě nepeněžitého vkladu je nezbytné jeho ocenění znalcem. Rozdíl mezi cenou nepeněžitého vkladu určenou posudkem znalce a výší vkladu společníka tvoří tzv. vkladové ážio, ledaže společenská smlouva nebo rozhodnutí valné hromady určí, že se tento rozdíl nebo jeho část vrací vkladateli, nebo se použije se souhlasem společníka na tvorbu rezervního fondu (§ 144 odst. 2 ZOK). Společenská smlouva může obsahovat ujednání o vydání kmenových listů. Kmenový list je druh cenného papíru, který představuje podíl společníka ve společnosti s ručením omezeným. Náležitosti kmenového listu jsou specifikovány v § 138 ZOK. Nejvyšším orgánem společnosti je valná hromada, kterou tvoří všichni společníci. Prostřednictvím valné hromady se společníci podílejí na řízení společnosti. Působnost valné hromady s.r.o. je taxativně vymezena v § 190 ZOK. Statutárním orgánem společnosti je jeden nebo více jednatelů (§ 194 ZOK). Pokud tak stanoví společenská smlouva, může více jednatelů tvořit kolektivní orgán. Obligatorní a výlučnou povinností jednatele je podle § 195 ZOK obchodní vedení společnosti. Jednatel také zajišťuje řádné vedení účetnictví společnosti. Zejména ve velkých společnostech může přicházet v úvahu i zřízení dozorčí rady. Funkce dozorčí rady je kontrolní a její ustavení musí vycházet ze společenské smlouvy. Pro rozdělení a výplatu zisku v s.r.o. platí obecná ustanovení § 34 ZOK.

Částka k rozdělení mezi společníky přitom nesmí překročit součet výsledku hospodaření posledního ukončeného účetního období, výsledků hospodaření minulých let a fondů, které může společnost volně použít. Důležitou podmínkou výplaty podílu na zisku společníkům je to, že si tím společnost nepřivodí úpadek. Stejná podmínka platí i pro výplatu záloh na podíl na zisku (ZOK).

Základní údaje, vztahující se k právní úpravě společnosti s ručením omezeným, jsou uvedeny v tabulce 3.

Tab. 3: Základní údaje o právní úpravě společnosti s ručením omezeným

Založení společnosti	Fyzické, nebo právnické osoby, postačuje 1 osoba.
Základní kapitál	Minimální vklad činí 1 Kč. Může být stanoven společenskou smlouvou vyšší, a to i rozdílně ve vztahu k jednotlivým druhům podílů.
Ručení za dluhy společnosti	Společnost ručí veškerým majetkem, společníci společně a nerozdílně do výše nesplněných vkladových povinností.
Orgány společnosti	Nejvyšším orgánem je valná hromada, statutárním orgánem – jednatel (či jednatele) společnosti.
Rozdělení zisku a ztrát	Podíl na zisku společnosti je rozdělován mezi společníky v souladu se společenskou smlouvou a rozhodnutím valné hromady.

Zdroj: Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vlastní zpracování

1.3.4 Akciová společnost – a.s. (§ 243–551 ZOK)

„Akciovou společností je společnost, jejíž ZK je rozvržen na určitý počet akcií“ (§ 243 odst. 1 ZOK).

„Akcie je cenný papír nebo zaknihovaný cenný papír, s nímž je spojeno právo akcionáře jako společníka podílet se podle tohoto zákona a stanov společnosti na jejím řízení, jejím zisku nebo na likvidačním zůstatku při jejím zrušení s likvidací“ (§ 256 odst. 1 ZOK). Náležitosti spojené s cennými papíry jsou upraveny v § 514–544 OZ. Podle ustanovení § 518 OZ mohou mít cenné papíry formu cenného papíru na doručitele, na řad nebo na jméno. Akcie vydaná jako cenný papír se označuje jako listinná akcie, akcie vydaná jako zaknihovaný cenný papír se označuje jako zaknihovaná akcie. Společnost může vydat v souladu s ustanovením § 257 ZOK kusové akcie. Jedná se o akcie bez jmenovité hodnoty, kdy se podíl na základním kapitálu určí podle počtu vydaných akcií, tj. všechny mají stejný podíl na základním kapitálu. Z toho vyplývá, že a.s. nemůže mít současně vydané jmenovité a kusové akcie. I když se každá právnická osoba

zakládá formou společenské smlouvy či zakladatelské listiny, v případě akciové společnosti je podle ustanovení § 250 odst. 1 ZOK vyžadováno přijetí stanov. Stanovy a.s. mimo stanovení výše základního kapitálu (min. 2 000 000 Kč nebo 80 000 EUR) musí také kromě jiného obsahovat i údaj o počtu akcií, jejich jmenovité hodnotě a formě. Při založení zahrnuje rovněž údaje o tom, kolik akcií který zakladatel upisuje, za jaký emisní kurs, způsob a lhůtu pro splácení emisního kursu a jakým vkladem bude emisní kurs splacen.

Přípustný je přitom i nepeněžitý vklad oceněný znalcem. Přitom se postupuje v souladu s ustanovením § 251 ZOK. Emisní kurs akcie nesmí být nižší, než je jmenovitá nebo účetní hodnota akcie (§ 247 ZOK). Účetní hodnota kusové akcie se určí tak, že se částka základního kapitálu vydělí počtem vydaných kusových akcií. Je-li emisní kurs akcie vyšší než její jmenovitá nebo účetní hodnota, tvoří tento rozdíl emisní ážio (§ 248 ZOK). „Rozdíl mezi cenou nepeněžitého vkladu a jmenovitou nebo účetní hodnotou akcií, které mají být vydány jako protiplnění akcionáři, představuje také emisní ážio. Založení společnosti je účinné, pokud každý zakladatel splatil případné emisní ážio a v souhrnu alespoň 30 % jmenovité nebo účetní hodnoty upsaných akcií“ (§ 253 odst. 1 ZOK). Akcionář splatí emisní kurs jím upsaných akcií v době určené ve stanovách, nejpozději však do 1 roku ode dne vzniku společnosti (§ 344 odst. 1 ZOK). Akcionář, který je v prodlení se splacením emisního kursu, uhradí společnosti úrok z prodlení z dlužné částky ve výši dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., podle něhož výše úroků z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8procentních bodů, pokud stanovy neurčí jinak. Zakladatelem akciové společnosti může být fyzická i právnická osoba, která přijala stanovy a podílí se na úpisu akcií. Nejvyšším orgánem a.s. je valná hromada. V její působnosti je podle § 421 písm. e), f) ZOK i volba a odvolávání členů orgánů volených společností. Systém vnitřní struktury společnosti je určen stanovami. Orgány společnosti tvoří v dualistickém systému představenstvo a dozorčí rada, v monistickém správní rada. V dualistickém systému je statutárním orgánem společnosti představenstvo. Jeho postavení ve společnosti je analogické postavení jednatele v s.r.o. Představenstvu přísluší především zastupování společnosti navenek a obchodní vedení společnosti. Podle ustanovení § 435 odst. 4 ZOK zodpovídá mimo jiné i za řádné vedení účetnictví společnosti. Kontrolním orgánem akciové společnosti v dualistickém systému je dozorčí rada, která dohlíží na výkon působnosti představenstva a na činnost společnosti. V monistickém systému je statutárním orgánem společnosti správní rada, již kromě obchodního vedení přísluší i dohled nad činností společnosti. Je tedy současně statutárním i kontrolním orgánem akciové společnosti.

Jedním ze základních práv akcionáře je právo na dividendu, tj. podíl na zisku a.s. Dividenda se přitom stanovuje z částky, kterou valná hromada určila k rozdělení mezi akcionáře. Pokud stanovy neříkají jinak, dividenda se určuje poměrem jmenovité hodnoty akcií vlastněných akcionářem k základnímu kapitálu. Společnost může vydat i několik druhů akcií, ale vždy platí, že u jednoho jejich druhu musí být podíl na zisku připadající na jednu akci o stejné jmenovité hodnotě stejný.

Stanovy a.s. také mohou umožnit právo na podíl na zisku společnosti rozšířit i na jiné osoby než akcionáře. V případě, že se jedná o členy orgánů společnosti, označuje se tento podíl jako tantiéma.

Na základě rozhodnutí valné hromady může společnost zvýšit ZK. Zvýšení základního kapitálu akciové společnosti se provede buď vydáním nových akcií, nebo zvýšením jmenovité hodnoty dosavadních akcií (§ 499 ZOK). K přijetí usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu upsáním nových akcií je dle § 416 ZOK nutný souhlas dvou třetin hlasů akcionářů přítomných na valné hromadě. Usnesení musí obsahovat všechny náležitosti (§ 475 ZOK), zejména částku, o kterou má být ZK zvýšen, počet, jmenovitou hodnotu a formu upisovaných akcií, určení, zda akcie, které nebudou upsány s využitím přednostního práva stávajících akcionářů, budou nabídnuty určenému zájemci dle § 479 ZOK, nebo zda budou upisovány na základě veřejné nabídky § 480–483 ZOK či na základě dohody všech akcionářů dle § 491 ZOK. Další možností, jak zvýšit základní kapitál, je zvýšení ZK z vlastních zdrojů (§ 495 ZOK). Přitom zvýšení základního kapitálu nemůže být vyšší než rozdíl mezi výší vlastního kapitálu a součtem základního kapitálu a jiných vlastních zdrojů, které jsou účelově vázány a s nimiž společnost není oprávněna s nimi nakládat. Jedná se například o zdroje ve zvláštním rezervním fondu na vlastní akcie (§ 316 ZOK). Vlastní kapitál společnosti se při zvyšování základního kapitálu tímto způsobem nemění, stejně tak jako se nemění postavení akcionářů.

Valná hromada může rozhodnout i o snížení základního kapitálu (§ 516 ZOK). Potřeba snížení základního kapitálu může být vyvolána situací ve společnosti (např. potřeba úhrady vzniklé ztráty, přebytek provozního kapitálu apod.), či požadavky stanovenými zákonem např. v případě nabytí vlastních akcií dle ustanovení § 306 odst. 2 ZOK. Vždy je však nezbytné dodržet minimální hranici stanovenou pro ZK a nesmí být zhoršena dobytost pohledávek věřitelů (§ 517 ZOK). Podobně jako v případě společnosti s ručením omezeným je snížení základního kapitálu i v a.s. spojeno s povinností představenstva či správní rady oznámit

písemně rozhodnutí o snížení základního kapitálu známým věřitelům společně s výzvou, aby přihlášily své pohledávky (§ 518 ZOK). Základní údaje, vztahující se k právní úpravě akciové společnosti, jsou uvedeny v tabulce č. 4.

Tab. 4: Základní údaje o právní úpravě akciové společnosti

Založení společnosti	fyzické nebo právnické osoby, postačuje 1 osoba, vyžaduje se schválení stanov.
Základní kapitál	Alespoň 2 000 000 Kč, nebo 80 000 EUR – rozvržené na určitý počet akcií o určité jmenovité hodnotě. Ty mohou být vydány v listinné či zaknihované podobě. Akcie může mít formu cenného papíru na řad (akcie na jméno) nebo na doručitele (akcie na majitele); to platí obdobně pro zaknihované akcie. Výše ZK akciové společnosti musí být uvedena ve stanovách společnosti. ZK akciové společnosti může být v průběhu existence zvýšen, nebo snížen, nesmí však klesnout pod hodnotu 2 000 000 Kč.
Ručení za dluhy společnosti	Společnost ručí celým svým majetkem, akcionáři za závazky společnosti neručí.
Orgány a.s.	Nejvyšším orgánem je valná hromada, statutárním orgánem představenstvo – v dualistickém systému vnitřní struktury, nebo správní rada v monistickém systému vnitřní struktury a.s.
Rozdělení zisku a ztrát	Rozdělování zisku mezi akcionáře je vázáno na stanovy, rozhodnutí valné hromady a splnění zákonných podmínek.

Zdroj: Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vlastní zpracování

1.3.5 Družstvo (§ 552–726 ZOK)

„Družstvo je společenství neuzavřeného počtu osob, které je založeno za účelem vzájemné podpory svých členů nebo třetích osob, případně za účelem podnikání“ (§ 552 odst. 1 ZOK). Z uvedené definice vyplývá, že primárním účelem této právní formy obchodní korporace je vzájemná podpora členů družstva nebo třetích osob. ZOK zároveň připouští, že družstvo může být založeno za účelem podnikání a musí mít nejméně 3 členy. Založení družstva je možné buď na ustavující schůzi, nebo dohodou zakladatelů na obsahu stanov. Ustavující schůze projedná návrh stanov a po jejich přijetí zvolí členy představenstva, ev. kontrolní komise. Obsah stanov je vymezen v § 553 ZOK. Stanovy musí mimo jiné stanovit výši základního členského vkladu, popřípadě vstupního vkladu a způsob a lhůtu splnění vkladové povinnosti. Obsahují rovněž podmínky vzniku členství v družstvu a práva a povinnosti člena družstva a družstva. Členství v družstvu je podmíněno přijetím vkladové povinnosti a jejím splněním dle podmínek uvedených ve stanovách družstva. Výše základních členských vkladů není zákonem upravena.

Členský vklad je dle § 563 ZOK tvořen součtem základního členského vkladu a všech dalších členských vkladů. Družstvo vede seznam svých členů. Družstevním podílem se podle § 595 ZOK rozumí práva a povinnosti člena plynoucí z členství v družstvu. Člen nemůže mít více než jeden družstevní podíl.

Převod družstevního podílu je podle § 599 ZOK možný pouze na osobu, která se může stát členem družstva. Stanovy družstva ale mohou možnost převodu dále podmínit a v případě, že je podmínkou členství v družstvu pracovní poměr v družstvu, je převod družstevního podílu zákonem přímo zakázán, pokud nabyvatel není, nebo se nestane zaměstnancem družstva. Pokud to umožňují stanovy, je možné se souhlasem představenstva družstevní podíl rozdělit (§ 607 ZOK). Přitom ale nesmí v důsledku rozdělení podílu klesnout majetková účast. Nejvyšším orgánem družstva je členská schůze. Její působnost může plnit i shromáždění delegátů, pokud to určí stanovy. Shromáždění delegátů je ale možné zřídit pouze pro případ, že družstvo má více než 200 členů ZOK. Statutárním orgánem družstva je představenstvo, které je kolektivním výkonným orgánem družstva. Zastupuje družstvo navenek a přísluší mu obchodní vedení družstva. Zodpovídá i za řádné vedení jeho účetnictví. Kontrolním orgánem družstva je kontrolní komise. Na rozdíl od účasti v obchodní společnosti má člen družstva dle § 586 odst. 1 právo na podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích pouze v případech, kdy to určí stanovy. Ve stanovách družstva musí být obsažena také případná povinnost členů podílet se na úhradě ztráty družstva (tzv. uhrazovací povinnost § 588 ZOK). Uhrazovací povinnost nesmí být stanovena vyšší, než činí trojnásobek základního členského vkladu. To neplatí pro členy představenstva a kontrolní komise, kterým může být ve stanovách uložena uhrazovací povinnost až do výše desetinásobku základního členského vkladu. Uhrazovací povinnost ale neznamená ručení členů družstva za dluhy družstva. Za ty ručí celým svým majetkem družstvo. Specifickými formami družstva je bytové družstvo, které je upraveno § 727–757 ZOK, a sociální družstvo, které se řídí § 758–773 ZOK.

Základní údaje, vztahující se k právní úpravě družstva, jsou uvedeny v tabulce 5.

Tab. 5: Základní údaje o právní úpravě družstva

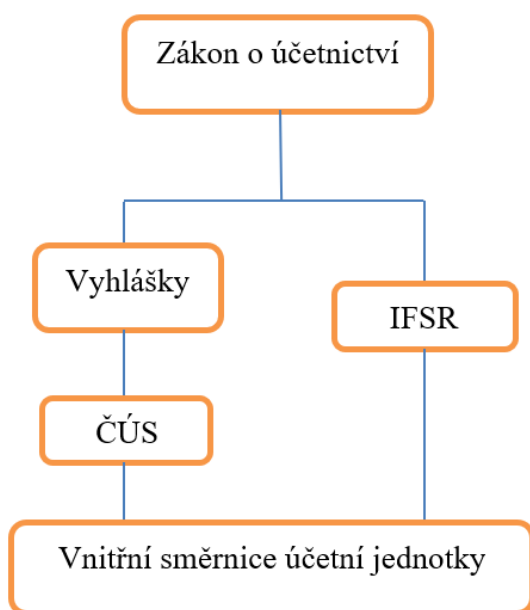
Založení družstva	Rozhodnutím o přijetí stanov: a) Formou ustavující schůze nejméně 3 zájemců o členství v družstvu. b) Dohodou zakladatelů na obsahu stanov.
Základní kapitál	Je tvořen základními členskými vklady ve výši určené stanovami družstva.
Ručení za dluhy družstva	Družstvo ručí celým svým majetkem, stanovy mohou určit povinnost člena podílet se na ztrátě družstva max. do 3násobku základního členského vkladu.
Orgány družstva	Nejvyšším orgánem je členská schůze, ev. shromáždění delegátů, statutárním orgánem je představenstvo družstva, kontrolním orgánem je kontrolní komise.
Rozdělení zisku a ztrát	Podle podmínek uvedených ve stanovách družstva na základě rozhodnutí členské schůze a při splnění zákonných podmínek.

Zdroj: Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích, vlastní zpracování

2 Účetnictví podnikatelských subjektů

Základním právním předpisem ČR, který upravuje zejména rozsah a způsob vedení účetnictví a je závazný pro všechny účetní jednotky (mezi účetní jednotky zákon řadí jak právnické osoby, tak i některé podnikající fyzické osoby), je zákon č. 563/1991 Sb., zákon o účetnictví v platném znění (dále jen ZÚ). Na zákon navazují prováděcí vyhlášky, které rozpracovávají některá ustanovení zákona pro jednotlivé účetní jednotky. Podrobné postupy účtování a účetní metody pro konkrétní úlohy a jednotlivé typy účetních jednotek jsou předmětem českých účetních standardů. Z nich dále vycházejí účetní jednotky i při sestavování svých vnitropodnikových směrnic. Účetní jednotky, které jsou emitenty emisních papírů přijatých k obchodování na evropském trhu, mají povinnost použít mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFSR). Přehledně je legislativní rámec účetnictví ČR uveden na obrázku č. 1.

Obr. 1: Legislativní rámec účetnictví ČR

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

2.1 Zákon o účetnictví

ZÚ vychází z předpisů EU. Upravuje rozsah a způsob vedení účetnictví, uvádí požadavky na jeho průkaznost, vymezuje rozsah a způsob zveřejňování informací z účetnictví. ZÚ byl od jeho uvedení v platnost v roce 1991 mnohokrát upravován a novelizován.

Současné znění ZÚ (verze 35) obsahuje 9 částí:

- 1. část (§ 1–8) Obecná ustanovení.
- 2. část (§ 9–17) Rozsah vedení účetnictví, účetní doklady, účetní zápisy a účetní knihy.
- 3. část (§ 18–23) Účetní závěrka.
- 4. část (§ 8–28) Způsoby oceňování.
- 5. část (§ 29–30) Inventarizace majetku a závazků.
- 6. část (§ 31–32) Úschova účetních záznamů.
- 7. část (§ 32a–32e) Zpráva o platbách orgánům správy členského státu EU nebo třetí země.
- 8. část (§ 32f–32i) Uvádění nefinančních informací.
- 9. část (§ 33–38) Ustanovení společná, přechodná a závěrečná.

ZÚ se vztahuje pouze na subjekty, které jsou účetní jednotkou. Zákon pojem účetní jednotky vymezuje následovně:

- a) „Právnícké osoby se sídlem na území České republiky.
- b) Zahraniční právnícké osoby či zahraniční jednotky, které jsou účetní jednotkou podle právního řádu, na základě kterého byly zřízeny či založeny, pokud na území České republiky podnikají nebo provozují jinou činnost podle zvláštních právních předpisů.
- c) Organizační složky státu, ač nejsou samostatnými právníckými osobami.
- d) Fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku.
- e) Ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle zákona o dani z přidané hodnoty, včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou součástí obratu, v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku.
- f) Ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí.
- g) Ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou společníky sdruženými ve společnosti, pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je osobou uvedenou v písmenech a) až f) nebo h) až l).

- h) Ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis.
- i) Fondy obhospodařované penzijní společností podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření.
- j) Investiční fondy bez právní osobnosti podle zákona upravujícího investiční společnosti a investiční fondy.
- k) Nebo ty, kterým povinnost sestavení účetní závěrky stanoví zvláštní právní předpis nebo které jsou účetní jednotkou podle zvláštního právního předpisu“. (§ 1 odst. 2 ZÚ).

Z hlediska povinného rozsahu vedení účetnictví a rozsahu účetní závěrky je důležité rozdělení účetních jednotek do 4 kategorií, definovaných jako mikro, malá, střední nebo velká účetní jednotka. Zařazení do určité kategorie probíhá podle nepřekročení alespoň dvou hraničních hodnot stanovených pro aktiva, roční úhrn čistého obratu a průměrného počtu zaměstnanců (§ 1b odst. 1–5 ZÚ). Aktivy se přitom rozumí souhrn aktiv zjištěný z rozvahy, ročním úhrnem čistého obratu se rozumí výše výnosů snižená o prodejní slevy, dělená počtem započatých měsíců, po které trvalo účetní období, a vynásobená 12, průměrným počtem zaměstnanců se pro účely tohoto zákona rozumí průměrný přepočtený evidenční počet zaměstnanců podle metodiky Českého statistického úřadu. Zařazení do určité kategorie je podmíněno plněním stanovených kritérií pro dvě bezprostředně navazující účetní období.

Přehledně je kategorizace účetních jednotek patrná z tabulky 6.

Tab. 6: Kategorizace účetních jednotek

Účetní jednotka	Aktiva celkem /mil. Kč/	Roční úhrn čistého obratu /mil. Kč/	Průměrný počet zaměstnanců
Mikro	do 9	do 18	do 10
Malá	do 100	do 200	do 50
Střední	do 500	do 1 000	do 250
Velká	více než 500	více než 1 000	více než 250

Zdroj: Zák. č. 563/1991 Sb., o účetnictví, vlastní zpracování

Z kategorizace účetních jednotek vychází ZÚ v § 20 odst. 1 pro stanovení povinnosti ověření účetní závěrky auditorem a následně i určování rozsahu účetní závěrky, resp. jejich jednotlivých složek. Zákon se týká všech účetních jednotek, podnikatelských i nepodnikatelských subjektů.

2.2 Prováděcí vyhlášky

Navazují na zákon o účetnictví. Jsou vydávány pro jednotlivé typy účetních jednotek. Obchodní společnosti se řídí vyhláškou č. 500/2002 Sb. v platném znění, určenou pro podnikatele účtující v soustavě podvojného účetnictví. Vyhláška je členěna do 6 částí a má 4 přílohy. Z nich první tři vymezují uspořádání a označování položek rozvahy (příloha č. 1) a výkazu zisku a ztrát (příloha č. 2 a 3). Obsahem přílohy č. 4 je směrná účtová osnova.

- 1. část (§ 1–§ 2) Předmět úpravy a působnost.
- 2. část (§ 3–§ 44) Účetní závěrka.
- 3. část (§ 45–§ 46) Směrná účtová osnova.
- 4. část (§ 47–§ 61c) Účetní metody.
- 5. část (§ 62–§ 67) Konsolidovaná účetní závěrka.
- 6. část (§ 69–§ 70).

Názvy a rozsah jednotlivých částí napovídají, že stěžejní pozornost je ve vyhlášce věnována účetní závěrce (2. a 5. část). Jsou stanoveny položky účetních výkazů individuální i konsolidované účetní závěrky. Vyhláška dále obsahuje směrnou účtovou osnovu, která vymezuje jednotlivé účtové třídy spadající svým charakterem do rozvahových (třída 0–4) či výsledkových účtů (třída 5–6). Třídy 8 a 9 jsou určeny pro vnitropodnikové účetnictví. Čtvrtá část vyhlášky s názvem „Účetní metody“ zahrnuje např. způsoby oceňování různých forem majetku, odepisování majetku, tvorby a použití rezerv, metodu odložené daně atd. Uvedené účetní metody jsou stanoveny tak, aby umožňovaly co nejvěrnější a poctivé zobrazení položek účetních výkazů.

2.3 České účetní standardy

České účetní standardy (ČÚS) jsou vydávány v návaznosti na zákon o účetnictví (viz § 36 ZÚ) a jeho prováděcí vyhlášky pro jednotlivé typy účetních jednotek. Vydává je Ministerstvo financí ČR a vydání se oznamuje ve Finančním zpravodaji. Účetní standardy jsou také uvedeny na internetových stránkách Ministerstva financí. Účelem účetních standardů je zajistit dosažení souladu při používání účetních metod účetními jednotkami a dosažení vyšší míry srovnatelnosti účetních závěrek. Standardy stanoví zejména bližší popis účetních metod a postupů účtování pro konkrétní úlohy a vybrané druhy majetku.

Seznam účetních standardů určených pro účetní jednotky (podnikatele) účtující podle vyhlášky č. 500/2002 Sb. je uveden v tabulce 7.

Tab. 7: Seznam českých účetních standardů pro podnikatele

Číslo	Název standardu
001	Účty a zásady účtování na účtech
002	Otevírání a uzavírání účetních knih
003	Odložená daň
004	Rezervy
005	Opravné položky
006	Kurzové rozdíly
007	Inventarizační rozdíly a ztráty v rámci norem přirozených úbytků zásob
008	Operace s cennými papíry a podíly
009	Deriváty
010	Zrušen (Zvláštní operace s pohledávkami)
011	Operace s obchodním závodem
012	Změny vlastního kapitálu
013	Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek
014	Dlouhodobý finanční majetek
015	Zásoby
016	Krátkodobý finanční majetek, peněžní prostředky a krátkodobé závazky k úvěrovým institucím
017	Zúčtovací vztahy
018	Kapitálové účty a dlouhodobé závazky
019	Náklady a výnosy
020	Konsolidace
021	Vyrovnání, nucené vyrovnání, konkurs a likvidace
022	Inventarizace majetku a závazků při převodech majetku státu na jiné osoby
023	Přehled o peněžních tocích

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Standardy 001-012 stanovují účetní metody. ČÚS 013-019 se zabývají jednotlivými položkami účetních výkazů. Sestavování konsolidované závěrky je obsahem standardu 020. Postupy účtování při vymezených konkrétních případech stanovují ČÚS 21 a 22. Poslední standard ČÚS 023 stanovuje základní postupy při sestavování přehledu o peněžních tocích.

2.4 Vnitropodnikové směrnice

Navazují na výše uvedenou legislativu. Jedná se zejména o naplnění povinnosti dle ustanovení § 14 odst. 2 ZÚ – „sestavit na podkladě směrné účtové osnovy účtový rozvrh, obsahující účty potřebné k zaúčtování všech účetních případů a k sestavení účetní závěrky v dané účetní jednotce.“

ZÚ ještě zavazuje účetní jednotky k rozpracování dalších oblastí, např. zpracovat odpisový plán (§ 28 odst. 6 ZÚ) či stanovit způsob přepočtu majetku v cizí měně na Kč (§ 24 ZÚ).

Kromě základního vymezení účetnictví jednotky zahrnují vnitropodnikové směrnice zpravidla také organizační pravidla. Sem spadá např. inventarizace, příprava a harmonogram účetní závěrky, stanovení způsobu oběhu účetních dokladů, podpisové vzory atd. Třetí okruh směrnic mohou tvořit detailně rozpracované metody účtování a stanovení pravidel pro jednotlivé oblasti, jako jsou tvorba a čerpání rezerv, dlouhodobý majetek a jeho evidence, evidence zásob, časové rozlišování nákladů a výnosů apod.

Vnitropodnikové směrnice nemají žádnou předepsanou formu. Existuje i široká nabídka vzorů či dodávek směrnic od externích dodavatelů. Tyto dokumenty sice mohou poskytnout užitečnou podporu při tvorbě vnitropodnikových směrnic, ale obecně platí, že i směrnice vztahující se na oblast účetnictví musí reflektovat potřeby společnosti, tj. její rozsah, organizační strukturu a systém řízení společnosti.

Úloha vnitropodnikových účetních směrnic spočívá podle Müllerové a Šindeláře (2019, s. 22) především „v zajištění jednotného metodického postupu při zachycování hospodářských transakcí a následně srovnatelnost informací v účetní závěrce v čase“. Důležité přitom je, aby účetní systém byl nastaven tak, aby svoji informační funkci plnil efektivně. Kvalitní vnitropodnikové směrnice tak pomáhají dotvářet věrné, spolehlivé a efektivní účetnictví, jehož výstupy jsou jedním ze stěžejních zdrojů informací, nezbytných pro efektivní řízení obchodních společností.

2.5 Mezinárodní účetní standardy

Použití mezinárodních účetních standardů pro tuzemské účetní jednotky upravuje § 19 a ZÚ, který uvádí povinnost jejich využití pro účtování a sestavení účetní závěrky u obchodních společností, které jsou emitentem investičních cenných papírů přijatých k obchodování na evropském regulovaném trhu. Také při sestavování konsolidované účetní závěrky mají tyto

společnosti povinnost používat mezinárodní účetní standardy. Podle ustanovení § 23 a zákona o účetnictví mají ale při sestavování konsolidované závěrky možnost využít mezinárodní účetní standardy i ostatní účetní jednotky. Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS-International Financial Reporting Standards) vydává Rada pro mezinárodní účetní standardy (IASB).

Pro členské země EU ale platí, že mohou uplatňovat standardy IFRS výhradně ve znění, které EU schválila a zveřejnila ve svém Úředním věstníku EU. Toto znění však podle Nejmanové (2021) může být odlišné od znění standardů IFRS vydaných přímo IASB. Přejímání mezinárodních účetních standardů do legislativy EU představuje jeden ze základních způsobů harmonizace národních účetních legislativ.

3 Daně a podnikatelské subjekty

Všechny podnikající fyzické a právnické osoby jsou vystaveny v určitém rozsahu daňové povinnosti. Ta se v závislosti na předmětu a na zvolené právní formě podnikání může lišit. Zpravidla se jedná o nezanedbatelnou nákladovou položku, která snižuje výsledek hospodaření.

V české legislativě nejsou základní pojmy daňové terminologie v obecné podobě přímo a exaktně vymezeny. Jednotlivé daně jsou upraveny samostatnými zákony a pojem daň se v nich vyskytuje většinou jako legislativní zkratka příslušné daně, o které zákon pojednává. Přímé vymezení pojmu daň je tak možné nalézt pouze v zákoně č. 280/2009 Sb., daňový řád, který uvádí:

„Daní se pro účely tohoto zákona rozumí:

- a) Peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek.
- b) Peněžité plnění, pokud zákon stanoví, že se při jeho správě postupuje podle tohoto zákona.
- c) Peněžité plnění v rámci dělené správy“ (§ 2 odst. 3 zák. č. 280/2009 Sb., daňový řád).

Je zřejmé, že daňový řád vymezuje pojem daně pro účely správy daní široce a zahrnuje pod něj i mimo běžně užívaného významu daně i jakékoli jiné povinné peněžité plnění, obdobné dani. Vymezení pojmu daně, ale i ostatních pojmů užívaných v daňové problematice se různí i v odborné literatuře. Pro účely této práce je použito následující vymezení některých základních pojmů (Müllerová & Molín 2020):

3.1 Vymezení základních pojmů

Daň je povinná, zákonem vynutitelná nevratná peněžní částka, kterou odvádí fyzická nebo právnická osoba do veřejného rozpočtu. Musí být jednoznačně vymezena zákonem.

Základ daně je částka, ze které se zákonem stanoveným způsobem vypočítává odváděná daň.

Sazba daně je procentem vyjádřený poměr daně k základu daně nebo je dána pevně objemovou jednotkou.

Daňový subjekt je osoba povinná odvádět nebo platit daň. Daňové subjekty se dělí na poplatníky a plátce daně.

Poplatník je fyzická nebo právnická osoba, z jejíž peněz je daň placena.

Plátce je fyzická nebo právnická osoba, která má ze zákona zaplatit daň. Plátce a poplatník mohou být někdy jedna osoba.

3.2 Rozdělení daní

Daně lze členit různým způsobem podle zvolených kritérií. Nejčastěji se užívá rozdělení na daně přímé a nepřímé, jež vychází z vazby na důchod poplatníka. Přímé daně postihují zdaňovaný příjem při jeho vzniku, poplatník je platí na úkor svého důchodu a neexistuje pro něj možnost přenést daňovou povinnost na jiný subjekt. Je tedy současně i plátcem daně. Přímými daněmi jsou daně z příjmů a daně majetkové (daň z nemovitosti, silniční daň). Svým charakterem, představujícím určitou formu zdanění, je možné k přímým daním v ČR přiřadit i pojistné na sociální pojištění. Daně nepřímé postihují příjem při jeho upotřebení. Plátcem daně je jiná osoba než ta, která daň skutečně nese. Plátce daně tedy neodvádí daň ze svého vlastního důchodu, ale přenáší ji na jiný subjekt, především na spotřebitele, a to nejčastěji prostřednictvím ceny. K nepřímým daním patří: daň z přidané hodnoty, spotřební daně a ekologické daně a cla. Charakteristickým rysem nepřímých daní podle Müllerové a Šindeláře (2016) je, že u nich není možné dopředu stanovit osobu daňového poplatníka.

3.3 Daňový systém ČR

Daňový systém ČR je vymezen soustavou daňových (hmotně právních) předpisů. Ty sestávají ze základních zákonů, na něž navazují vyhlášky, nařízení vlády, rozhodnutí, směrnice, metodické pokyny, informace atd.

Daně přímé jsou upraveny těmito základními zákony:

- Daň z příjmů: zák. č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.
- Daň z nemovitosti: zák. č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.
- Silniční daň: zák. č. 16/1993 Sb., o dani silniční, ve znění pozdějších předpisů.

Na daně nepřímé se vztahují zejména zákony:

- Daň z přidané hodnoty: zák. č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů.
- Spotřební daň: zák. č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů (daň z: minerálních olejů, lihu, piva, vína a meziproductů a tabákových výrobků).
- Ekologické daně: zák. č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů (daň z: elektřiny, plynu, pevných paliv).
- Cla: zák. č. 242 /2016 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

Povinnosti a práva daňových subjektů a postup správců daní upravuje zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád. Výkonem správy daní je pověřena zákonem č. 456/2011 Sb., o Finanční správě České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Finanční správa ČR (FSČR). FSČR každoročně vydává „Informaci o činnosti FSČR“, v níž mimo jiné uvádí i výsledky inkasa jednotlivých daní v daném roce. Z jejich velikosti je možné činit i závěry o jejich významnosti pro státní rozpočet. Velikost inkasa jednotlivých daní za rok 2020 jsou uvedeny v následující tabulce 8.

Tab. 8: Objem inkasa pro vybrané druhy daňových příjmů v roce 2020 v mil. Kč

Přímé daně	Inkaso	Nepřímé daně	Inkaso
Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	204 929	Daň z přidané hodnoty	426 198
Daň z příjmů fyzických osob z příznání	5 735	Spotřební daň	-
Daň z příjmů právnických osob	155 998	Daň z hazardu	10 637
Daň z nemovitosti	11 518		
Daň silniční	5 959		

Zdroj: Finanční správa ČR (2021), vlastní zpracování

Z uvedeného přehledu je zřejmé, že největší hodnoty daňových výnosů připadají na daň z přidané hodnoty a na daň z příjmů.

3.4 Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty (DPH) je nepřímá daň upravená zákonem č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty (dále ZDPH), ve znění pozdějších předpisů. Předmět daně zákon vymezuje následovně:

- a) „Dodání zboží za úplatu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková s místem plnění v tuzemsku.
- b) Poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková s místem plnění v tuzemsku.
- c) Pořízení:
 - 1. Zboží z jiného členského státu za úplatu s místem plnění v tuzemsku osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, nebo právnickou osobou nepovinnou k dani.
 - 2. Nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani.
- d) Dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku“ (§ 2 odst. 1 ZDPH).

Zdanitelným plněním se rozumí plnění, které je předmětem daně a není od daně osvobozeno. Jako osobu povinnou k dani zákon vymezuje fyzické a právnické osoby, které samostatně vykonávají ekonomické činnosti. Plátcem daně se stane osoba povinná k dani se sídlem v tuzemsku, jejíž obrat za nejvýše 12 bezprostředně předcházejících po sobě jdoucích kalendářních měsíců přesáhne 1 000 000 Kč. Zákon ještě uvádí celou řadu případů, kdy se osoba povinná stává plátcem DPH s povinností registrovat se jako plátce DPH. ZDPH stanovuje daňovému subjektu povinnost registrovat se do 15 dnů po skončení měsíce, v němž byla překročena stanovená hodnota obratu. Registrovat se jako plátce DPH je ale možné i dobrovolně, pokud zájemce doloží splnění podmínky výkonu ekonomické činnosti. ZDPH dále definuje tzv. identifikované osoby k dani. Identifikovanou osobou se stane osoba povinná k dani, která není plátcem daně a naplňuje některá z ustanovení uvedená v § 6g), h), i), j), k), l) ZDPH.

Zatímco u neplátce DPH je DPH obsažena v ceně dodávky zboží či služby, stává se tak nákladem, příjemce zdanitelného plnění, který je plátcem DPH, má nárok na odpočet DPH z ceny nakoupeného zboží či služeb (účtováno jako pohledávka za státem), pokud využije tyto nákupy pro své zdanitelné výstupy (tj. výstupy opět zatížené DPH, již účtuje svým odběratelům) a současně i jako závazek vůči státu, resp. finančnímu úřadu.

Rozdíl mezi DPH na vstupu a daní na výstupu tak může být závazkem (daňová povinnost), nebo pohledávkou (nadměrný odpočet). Základem daně je „vše, co jako úplatu obdržel nebo má obdržet plátce za uskutečněné zdanitelné plnění...“ (§ 36 odst. 1 ZDPH). Co je považováno z hlediska zákona za dodání zboží a poskytnutí služby je vymezeno v § 13 a § 14 ZDPH. Zdaňovací období je 1 měsíc (§ 99 ZDPH), ev. při splnění určitých podmínek může činit čtvrt roku. U zdanitelného plnění nebo přijaté úplaty se uplatňuje základní sazba daně ve výši 21 %, nebo snížená sazba 15 %, ev. 10 %. Daň se vypočte jako součin základu a sazby daně (tzv. metoda „zdola“).

3.5 Daně z příjmů

Daň z příjmů patří do skupiny přímých daní. V České republice je problematika daně z příjmů upravena zákonem č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále ZDP), ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje daň z příjmů fyzických i právnických osob.

3.5.1 Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob zahrnuje: příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z nájmu a ostatní příjmy (§ 3 odst. 1 ZDP). Příjmem se rozumí příjem peněžní i nepeněžní, dosažený i směnou.

Zákon dále vymezuje, co předmětem daně není a které příjmy jsou od daně osvobozeny. Základem daně je částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, pokud dále u jednotlivých příjmů podle § 6 až 10 ZDP není stanoveno jinak. U poplatníka, jemuž plynou ve zdaňovacím období souběžně dva nebo více druhů příjmů uvedených v § 6 až 10 ZDP, je základem daně součet dílčích základů daně zjištěných podle jednotlivých druhů.

Daň se stanovuje jako 15 % (sazba daně) ze základu daně sníženého o nezdanitelnou část základu daně (§ 15 ZDP) a o odčitatelné položky od základu daně (§ 34 ZDP) zaokrouhleného na celá sta Kč dolů, a to jako součet součinů příslušné části takového základu daně a sazby pro tuto část základu daně. Pokud základ daně přesahuje 48násobek průměrné mzdy, příjem nad touto hodnotou se zdaňuje 23 %, tj. sazba daně z příjmů fyzických osob je progresivní. Od takto vypočtené hodnoty daně je možné při splnění podmínek uvedených v § 35 ZDP odečíst slevy na dani.

Přehled nejčastěji využívaných slev na dani pro poplatníky daně z příjmů fyzických osob je uveden v příloze A. Zdaňovacím obdobím daně z příjmů fyzických osob je kalendářní rok.

Některé příjmy nevstupují do jednotného základu daně, ale tvoří její samostatné základy, které podléhají diferencované lineární sazbě daně srážkou u zdroje (§ 36 ZDP).

3.5.2 Daň z příjmů právnických osob

Předmětem daně z příjmů právnických osob jsou „příjmy z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem...“ (§ 18 zák. č. 586/1992 Sb.). Zákon současně vymezuje, které příjmy do předmětu daně nepatří a které příjmy jsou osvobozeny od daně z příjmů. Základem daně je podle ustanovení § 23 ZDP rozdíl, o který příjmy, s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, a příjmů osvobozených od daně, převyšují výdaje (náklady), a to při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období. Pro zjištění základu daně se u obchodních společností vychází primárně z výsledků hospodaření, jež může být ztrátové či ziskové. Zákon dále detailně vymezuje, jakým způsobem se výsledky hospodaření upraví, tj. o jaké položky se navýší, či sníží pro stanovení základu daně. Zdanitelné příjmy jsou zdaňovány obecnou sazbou daně 19 %, pokud nespádají do skupiny příjmů spadajících pod ustanovení § 36 ZDP, které jsou zdaňovány srážkovou daní ve výši 15 %. Zdaňovací období činí dle § 21a ZDP kalendářní či hospodářský rok, případně účetní období, pokud je delší než nepřetržitě po sobě jdoucích 12 měsících. Zálohy na daň z příjmů se platí v průběhu zálohového období, což je období od prvního dne následujícího po uplynutí posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání za minulé zdaňovací období do posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání v následujícím zdaňovacím období. Při stanovení výše a periodicity záloh se vychází z poslední známé daňové povinnosti (§ 38a ZDP).

K účtování závazků z titulu daně z příjmů právnických osob slouží účet 341 – Daň z příjmů. Souvztažným zápisem jsou nákladové účty v účtové skupině 59 – Daně z příjmů.

3.6 Sociální a zdravotní pojištění

Zahrnuje pojistné na veřejné zdravotní pojištění a pojistné na sociální zabezpečení a poplatky. Sociální a zdravotní pojištění do daní přímo nepatří, ale pro podnikatele představují významnou položku v jeho výdajích/nákladech. Povinné pojistné je součástí komplexního ukazatele daňového zatížení, tzv. složené daňové kvóty, ukazující poměr celkového daňového zatížení a HDP.

3.6.1 Veřejné zdravotní pojištění

Je upraveno zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění. Pojistné je ze zákona stanoveno ve výši 13,5 % vyměřovacího základu za rozhodné období (§ 2 odst. 1 zák. č. 592/1992 Sb.). Pro OSVČ je vyměřovacím základem 50 % dílčího základu daně z příjmů ze samostatné činnosti (§ 3a odst. 1 592/1992 Sb.). V případě, že má OSVČ nižší vyměřovací základ, než je minimální vyměřovací základ (tj. dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy, stanovené způsobem uvedeným v § 3a odst. 2 zákona 592/1992 Sb.), odvádí pojistné z minimálního vyměřovacího základu. Rozhodným obdobím pro OSVČ je kalendářní rok. Pojistné je hrazeno formou záloh a doplatku pojistného na účet příslušné zdravotní pojišťovny.

3.6.2 Sociální zabezpečení

Je upraveno zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje podle ustanovení § 1 odst. 1 tohoto zákona pojistné na důchodové zabezpečení, pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Podmínky důchodového pojištění jsou vymezeny zákonem č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Nemocenské pojištění je regulováno zákonem č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Účast na důchodovém pojištění je povinná pro fyzické osoby vyjmenované v § 5 zákona o důchodovém pojištění.

Na rozdíl od účasti na důchodovém pojištění není účast OSVČ na nemocenském pojištění povinná (zák. č. 187/2006 Sb., § 2 písm. b). Pojistné na sociální pojištění pro OSVČ je pro důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti stanoveno ve výši 29,2 % z vyměřovacího základu. Pokud se účastní nemocenského pojištění, odvádí ještě 2,1 % z vyměřovacího základu (§ 7 odst.1 písm. c) zák. č. 589/1992 Sb.).

4 Účetní a daňová specifika podnikání fyzických osob

Většina podnikajících fyzických osob podniká dle živnostenského zákona. Pro zahájení živnostenského podnikání fyzických osob je nezbytné získat oprávnění k výkonu požadované živnosti, přihlásit se k sociálnímu a zdravotnímu pojištění a zaregistrovat se k dani z příjmů. Specifickou možností spojenou s podnikáním OSVČ je možnost přerušování provozování živnosti (§ 31 odst. 11 ŽZ).

4.1 Vedení účetnictví podnikajících fyzických osob

Podnikající fyzické osoby je možné z pohledu účetnictví členit na dvě velké skupiny podle toho, zda jsou, či nejsou účetní jednotkou ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 ZÚ.

Na podnikající fyzické osoby, které nejsou účetní jednotkou, se zákon o účetnictví ani navazující předpisy nevztahují. Fyzické osoby, které nevedou účetnictví, neuplatňují výdaje procentem z příjmů, nebo jejich daň není rovna paušální dani, jsou povinny vést daňovou evidenci.

Podnikatelé (fyzické osoby), kteří jsou účetní jednotkou, jsou povinni vést účetnictví v souladu s platnou legislativou. Živnostníci, pokud vedou účetnictví, většinou naplňují charakteristiku mikro účetní jednotky, která nemá povinnost auditu. V takovém případě mohou podle ustanovení § 9 odst. 3 písm. b) ZÚ vést účetnictví v zjednodušeném rozsahu, jehož obsah je vymezen § 13a ZÚ. Povinnost účetních jednotek vést účetnictví se řídí ustanoveními § 4 ZÚ. Tento zákon se vztahuje na účetní jednotky, jimiž jsou mimo jiné:

- „Fyzické osoby, které jsou jako podnikatelé zapsány v obchodním rejstříku.
- Ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli, pokud jejich obrat podle ZDPH, včetně plnění osvobozených od této daně, jež nejsou součástí obratu, v rámci jejich podnikatelské činnosti přesáhl za bezprostředně předcházející kalendářní rok částku 25 000 000 Kč, a to od prvního dne kalendářního roku.
- Ostatní fyzické osoby, které vedou účetnictví na základě svého rozhodnutí.
- Ostatní fyzické osoby, které jsou podnikateli a jsou společníky sdruženými ve společnosti, pokud alespoň jeden ze společníků sdružených v této společnosti je osobou uvedenou v písmenech a) až f) nebo h) až l).
- Ostatní fyzické osoby, kterým povinnost vedení účetnictví ukládá zvláštní právní předpis“ (§ 1 odst. d), e), f), g), h) ZÚ).

Pro zahájení živnostenského podnikání fyzických osob není vyžadován žádný základní vklad. Pro zahájení podnikání je ale zpravidla potřebná minimálně určitá hotovost na pokrytí počátečních výdajů a také prostředky pro provozování živnosti (např. dopravní prostředky, stroje, zásoby atd.), které může podnikatel vložit do podnikání. Vložený majetek představuje aktiva, jejichž krytí v pasivech je v zahajovací rozvaze vedeno na účtu 491 – účet individuálního podnikatele. Během své podnikatelské činnosti může podnikatel vkládat do podnikání další majetek, či naopak majetek z podnikání převádět do osobního užívání.

4.2 Daňová evidence

Podnikající fyzické osoby, které nejsou účetní jednotkou, neuplatňují výdaje formou procenta z příjmů dle § 7 odst. 7 ZDP a jejichž daň za dané zdaňovací období není rovna paušální dani, mají povinnost vést daňovou evidenci (§ 7 odst. 13 ZDP). Obsah daňové evidence je vymezen ustanovením § 7b ZDP a jejím cílem je poskytnout údaje, které jsou potřebné pro stanovení základu daně z příjmů (pro plátce DPH pro stanovení daně z přidané hodnoty). Evidovány musí být záznamy o příjmech a výdajích, vzniklých v souvislosti s podnikatelskou činností, a údaje o majetku a dlužích (§ 7 b odst.1 ZDP). Forma daňové evidence není zákonem předepsána, ale svým charakterem představuje určitou obdobu jednoduchého účetnictví. Podobně jako účetnictví vychází z prvotních dokladů (faktury přijaté, faktury vydané, příjmové a výdajové pokladní doklady, bankovní výpisy atd.), které eviduje, třídí a sumarizuje. Na rozdíl od účetnictví nevyužívá daňová evidence systém podvojného účtování (akruální systém), v němž se náklady a výnosy účtují do období, se kterým věcně a časově souvisí, ale sleduje pouze toky majetku v daném období. Rozhodující pro zaznamenání transakcí je okamžik příjmu, nebo výdaje. Je tak méně komplikovaná, ale poskytuje méně informací o hospodaření, než je tomu při vedení účetnictví.

4.3 Přechod z daňové evidence na účetnictví

V praxi může nastat situace, kdy podnikatel, který dosud vedl daňovou evidenci, překročil svým obratem částku 25 000 000 Kč a ze zákona se stane účetní jednotkou od prvního dne následujícího kalendářního roku (§ 1 odst. 2 písm. e) ZÚ). Povinnost vedení účetnictví vzniká až o rok později (§ 4 odst. 3 ZÚ) a je stanovena na pět let (s výjimkou ukončení podnikatelské činnosti).

Tento přechod má účetní a daňové aspekty. Z účetního hlediska je podnikatel povinen použít metodu přechodu z daňové evidence na účetnictví uvedenou v § 61 b vyhlášky č. 500/2002 Sb. Z daňového hlediska musí podnikatel postupovat podle přílohy 3 ZDO (§ 5 odst. 8 ZDP). Postup při tomto přechodu má dvě fáze, a to činnosti, které je nutné provést k prvnímu dni přechodu, a činnosti, které je nutné provést k poslednímu dni účetního období, kdy je již vedeno podvojně účetnictví.

K prvnímu dni přechodu je dle metody uvedené v § 61 b vyhlášky č. 500/2002 Sb., nutno: zjistit stavy jednotlivých složek majetku a dluhů ze záznamů v daňové evidenci, tj. z pomocných knih, inventárních karet, z peněžního deníku apod., zjistit stavy jednotlivých složek majetku a dluhů, případných rezerv, oceňovacích rozdílů k úplatně nabytému majetku a u finančního leasingu hmotného majetku část výdajů, která nebyla ke dni předcházejícímu dnu povinnosti zahájit vedení účetnictví uplatněna v základu daně z příjmů. U plátců DPH je nutné znát přesné ceny bez DPH a DPH u pohledávek a dluhů.

Dle § 24 a § 25 ZÚ se provede ocenění jednotlivých složek majetku a dluhů. U odpisovaného majetku se stanoví odpisové plány. Dosud uplatněné daňové odpisy se uvedou na účtech oprávek k dlouhodobému majetku. Musí být vytvořen účtový rozvrh a interní směrnice. Zjištěné stavy se převedou jako počáteční zůstatky příslušných rozvahových účtů s využitím účtu 701 – Počáteční účet rozvažný – a pro rozdíl, který vznikne součtem počátečních zůstatků aktiv a pasiv, se použije účet 491 – Účet individuálního podnikatele.

K poslednímu dni účetního období, kdy je již vedeno podvojně účetnictví, je třeba v souladu s požadavky přílohy č. 3 ZDP:

Základ daně zvýšit o hodnotu zásob a cenin, hodnotu poskytnutých záloh s výjimkou záloh na hmotný majetek a hodnotu pohledávek, které by při úhradě byly zdanitelným příjmem.

Základ daně snížit o hodnotu přijatých záloh a hodnotu dluhů, které by při úhradě byly výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Je-li podnikatel plátcem DPH, pak se hodnotou dluhu rozumí hodnota bez DPH a hodnotu pohledávek hodnotu bez DPH, byla-li splněna daňová povinnost na výstupu.

Aplikaci tohoto postupu přibližuje modelový příklad 1.

Příklad 1 – Modelový příklad postupu přechodu z daňové evidence na účetnictví při překročení obratu 25 mil. Kč

Podnikatel, plátcce DPH, překročil v roce 2019 obrat 25 mil. Kč, v roce 2020 se stal účetní jednotkou, ale může pokračovat ve vedení daňové evidence. Od roku 2021 vede povinně účetnictví. Pro potřeby účtování byl použit účtový rozvrh uvedený v příloze B.

Tab. 9: Soupis majetku a dluhů k 31. 12. 2019 dle inventarizace

Majetek/ Dluhy	Kč
Dlouhodobý hmotný majetek	2 800 000
Oprávkky k majetku	1 000 000
Zboží	500 000
Materiál	300 000
Pohledávky za prodej zboží (z toho základ 800 000 Kč, DPH 168 000 Kč)	968 000
Běžný účet	900 000
Peníze v hotovosti	160 000
Dluhy vůči dodavatelům (z toho základ 850 000 Kč, DPH 178 500 Kč)	1 000 000
Dluhy vůči státu – DPH	180 000
Bankovní úvěry (krátkodobé)	200 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2021

Tab. 10: Zahajovací rozvaha k 1. 1. 2020 v tis. Kč

Aktiva	Brutto	Korekce	Netto	Pasiva	Netto
Aktiva celkem	5 628	-1 000	4 628	Pasiva celkem	4 628
DM	2 800	-1 000	1 800	Vlastní kapitál	3 248
DHM	2 800	-1 000	1 800	Účet indiv. podnikatele	3 248
Oběžná aktiva	2 828			Cizí zdroje	1 380
Zásoby	800			Krátkodobé závazky	1 180
-Materiál	300			-Dluhy obchodní	1 000
-Zboží	500			-Dluhy vůči státu	180
Krátkodobé pohledávky	968			Bankovní úvěry	200
-Z obchodních vztahů	968			-Bankovní úvěry běžné	200
Krátkodobý fin. majetek	1060				
-Běžný účet	900				
-Pokladna	160				

Zdroj: vlastní zpracování, 2021

Tab. 11: Otevření jednotlivých účtů provede podnikatel pomocí účtu 701

MD		701 – Počáteční účet rozvažný		D	
PS (321)	1 000 000	PS (022)	2 800 000		
PS (343)	180 000	PS (082)	1 000 000		
PS (231)	200 000	PS (112)	300 000		
PS (491)	3 248 000	PS (132)	500 000		
		PS (311)	968 000		
		PS (221)	900 000		
		PS (211)	160 000		

MD	022	D	
PS	2 800 000		
MD	112	D	
PS	300 000		
MD	211	D	
PS	160 000		
MD	311	D	
PS	968 000		
MD	343	D	
		PS	180 000
MD	491	D	
		PS	3 248 000

MD	082	D	
PS	1 000 000		
MD	132	D	
PS	500 000		
MD	221	D	
PS	900 000		
MD	321	D	
PS	1 000 000		
MD	231	D	
		PS	200 000

Zdroj: vlastní zpracování, 2021

K poslednímu dni účetního období vyčlení podnikatel položky ovlivňující základ daně za zdaňovací období, ve kterém bylo zahájeno vedení účetnictví:

základ daně se zvýší o hodnotu zásob ve výši 800 000 Kč, hodnotu pohledávek (bez DPH) ve výši 800 000 Kč. Základ daně se sníží o hodnotu dluhů (bez DPH) ve výši 850 000 Kč. Celkově se základ daně zvýší o 750 000 Kč.

Podnikatel nemusí základ daně upravit v prvním zdaňovacím období, stanovená doba pro uplatnění položek ovlivňujících základ daně je 9 let (§ 23 odst. 14 ZDP). Uplatňovaná částka nemusí být rovnoměrná. V případě, že v tomto období podnikatel ukončí či přeruší činnost nebo přejde na uplatňování výdajů procentem z příjmů, musí o zbývající část hodnoty zásob a pohledávek zvýšit základ daně jednorázově.

Výše uvedený postup přechodu z daňové evidence na vedené účetnictví zabrání tomu, aby některé položky nebyly zdaněny dvakrát a jiné nebyly zdaněny vůbec.

4.4 Plnění povinnosti k dani z příjmů FO

Ze zákona jsou všichni podnikatelé při zahájení své podnikatelské činnosti povinni se registrovat na FÚ jako poplatníci daně z příjmů. Daň z příjmů hradí formou záloh a doplatku, kterým je rozdíl výše za daně za dané zdaňovací období a zaplacených záloh. Výše a frekvence zálohové platby na daň z příjmů se podle § 38a ZDP stanovuje podle poslední známé daňové povinnosti. Pokud přesáhla hranici 30 000 Kč, ale nebyla vyšší než 150 000 Kč, platí zálohu pololetně ve výši 40 % z poslední známé daňové povinnosti. Při překročení hranice 150 000 Kč odvádí zálohové platby čtvrtletně ve výši ¼ poslední známé povinnosti. ZDP nabízí podnikajícím fyzickým osobám tři možnosti (režimů), jak přistupovat k plnění daňové povinností k dani z příjmů FO.

4.4.1 Režim plnění daňové povinnosti

Režim uplatnění skutečných výdajů

OSVČ mají možnost proti svým příjmům uplatnit výdaje ve skutečné výši. Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů (§ 7 odst. 3 ZDP). U poplatníka, jenž je účetní jednotkou, je základem daně rozdíl, o který příjmy převyšují výdaje (náklady), a to při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období (§ 23 ZDP).

Režim uplatnění výdajů paušální částkou

Další možností je uplatnění tzv. paušálních výdajů. Aktuálně jsou stanoveny (§ 7 odst. 7 ZDP) ve výši:

- 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů ze živnostenského podnikání řemeslného; s limitem 1 600 000 Kč.
- 60 % z příjmů ze živnostenského podnikání; s limitem 1 200 000 Kč.
- 30 % z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku; s limitem 600 000 Kč.
- 40 % z jiných příjmů ze samostatné činnosti; s limitem 800 000 Kč.

V případě uplatnění výdajového paušálu má podnikatel povinnost vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s činností, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti (§ 7 odst. 8 ZDP). Způsob uplatňování výdajů nelze zpětně měnit.

Režim paušální daně

Od roku 2021 mají osoby provozující živnost při splnění stanovených podmínek uvedených v § 2a ZDP možnost podat správci daně oznámení o vstupu do paušálního režimu a stát se tak poplatníky daně z příjmů v paušálním režimu. Poplatníky daně z příjmů v paušálním režimu se mohou stát:

- Pokud nejsou plátcí DPH a nemají registrační povinnost k dani z přidané hodnoty, s výjimkou registrační povinnosti identifikované osoby.
- Nejsou společníky veřejné obchodní společnosti ani komplementáři komanditní společnosti.
- Ve zdaňovacím období bezprostředně předcházejícím rozhodnému zdaňovacímu období neměly příjmy ze samostatné činnosti převyšující 1 000 000 Kč.
- K prvnímu dni rozhodného zdaňovacího období nevykonávaly činnost, ze které plynou příjmy ze závislé činnosti, s výjimkou příjmů, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

V takovém případě činí aktuálně daň z příjmů pouze 100 Kč/měsíc, ale celková výše paušální daně, v níž je zahrnuta také platba za zdravotní a sociální pojištění, představovala v roce 2021 částku 5 469 Kč /měsíc. Plátce paušální daně nemusí podávat ani daňové přiznání a pojistné přehledy (Finanční správa, 2021).

4.4.2 Porovnání způsobů plnění daňové povinnosti k dani z příjmů

Každá z uvedených alternativ má své výhody i nevýhody. Důležitým kritériem pro výběr vhodné alternativy je výše dosahovaných příjmů. Pro možnost využití paušální daně nesmí příjmy z podnikání přesáhnout částku 1 mil. Kč. U varianty uplatnění výdajových paušálů stanovuje zákon výdajové limity podle druhu příjmu. Z důvodu „zastropování“ se výdaje procentem z příjmů vyplatí hlavně u příjmů do 2 mil. Kč.

Uplatnění paušálních výdajů

Rozhodování o použití tohoto způsobu vychází především z porovnání skutečných výdajů a výši paušální částky stanovené pro daný druh podnikání. Aby bylo porovnání vůbec možné uskutečnit, je třeba evidovat nejenom příjmy, ale i výdaje spojené s tímto podnikáním. Tím je ale do značné míry eliminována jedna z možných výhod náhrady skutečných výdajů paušální částkou, kterou je zjednodušení administrativy v porovnání s daňovou evidencí či s vedením účetnictví. Pokud je ale zjevné, že výdaje spojené s daným druhem podnikání jsou a budou nízké, je uplatnění výdajů procentem z příjmů výhodné. Je ale nutné respektovat tu skutečnost, že paušální částka nahrazuje všechny výdaje, není tak možné daňově odepisovat nebo využít např. paušál na auto. Ve vztahu k výši příjmů je třeba vzít v úvahu i limity náhrad stanovené pro jednotlivé druhy podnikání. Dalším faktorem, ke kterému je třeba přihlížet, je skutečnost, že při výpočtu základu daně není možné v rámci jednoho dílčího základu daně kombinovat skutečné a paušální výdaje.

Výhody a nevýhody paušální daně

Paušální daň zahrnuje daň z příjmů a sociální a zdravotní pojištění. Pro rok 2021 byla stanovena ve výši 5 469 Kč/měsíc. Z toho připadá na daň z příjmů 100 Kč/měsíc, na minimální sociální pojištění navýšené o 15 % 2 976 Kč a na minimální zdravotní pojištění 2 393 Kč. Patrně největší výhodou paušální daně je snížení administrativní náročnosti odvodových povinností prostřednictvím jediného formuláře, který řeší jak daň z příjmů, tak i přehledy o příjmech a výdajích pro zdravotní pojišťovnu a pro OSSZ. Plátce paušální daně nemusí podávat daňové přiznání, ušetří tak čas a náklady spojené s jeho zpracováním. Nemusí také vést evidenci výdajů a může rovněž počítat s nižším počtem kontrol ze strany finančního úřadu (Žurovec, 2020).

Paušální daň má ale i své nevýhody a omezení. Mohou ji uplatňovat pouze OSVČ, které splňují podmínky stanovené § 2a ZDP a oznámily v požadovaném termínu, že vstupují do paušálního režimu. V rámci paušální daně odvádějí daň z příjmů ve výši 1 200 Kč/rok, a to i v případě, že jejich podnikání je ztrátové. V případě, že v průběhu roku překročí limit příjmů z podnikání 1 mil. Kč, jsou povinny to do 15 dnů ohlásit finančnímu úřadu a následně musí být připraveny podat daňové přiznání a přehledy pojistného. Pro velkou skupinu podnikatelů nebude paušální daň výhodná ani ekonomicky. Pomocí kalkulačky paušální daně uváděné na webových stránkách MF ČR (Žurovec, 2021) je možné modelově porovnat výhodnost využití paušální daně v porovnání s uplatněním výdajového paušálu nebo skutečných výdajů z hlediska

daňového zatížení (z daně příjmů a zdravotního a sociálního pojištění). Porovnání vychází z výše příjmů z podnikatelské činnosti ve výši 1 mil Kč, výše uplatnění slev na dani z příjmů pro rok 2021 a z plateb zdravotního a sociálního pojištění v minimální výši stanovené pro rok 2021. Výsledky porovnání jsou uvedeny v následující tabulce č. 12.

Tab. 12: Porovnání daňového zatížení při uplatnění výdajových paušálů a paušální daně

Uplatněné slevy a daňová zvýhodnění	Daňové zatížení při uplatnění výdajového paušálu /Kč/			Paušální daň v roce 2021 /Kč/
	80 %	60 %	40 %	
na poplatníka	61 932	91 932	121 932	65 628
+ na manželku	59 572	67 092	97 092	65 628
+ na 1 dítě	44 568	51 888	81 888	65 628
nebo na 2 děti	25 164	32 484	62 484	65 628

Zdroj: vlastní zpracování

Z údajů uvedených v tabulce je zřejmé, že za uvedených podmínek je paušální daň v porovnání s výdajovým paušálem výhodná především pro OSVČ, které uplatňují paušální výdaje ve výši 40 % příjmů, ale současně neuplatňují slevy na více než 1 dítě. Při splnění výchozích podmínek má tento závěr platnost i pro porovnání výhodnosti paušální daně s uplatněním skutečných výdajů. Obecně je paušální daň výhodná pro podnikatele s příjmy z podnikání do 1 mil Kč a s nízkými výdaji na jejich dosažení, zejména pokud nemohou vůbec, nebo pouze v omezeném rozsahu uplatňovat slevy na členy domácnosti. Ke dni 18. 1. 2021 bylo k paušálnímu režimu zaevidováno 70 359 živnostníků (Žurovec, 2021), což představuje necelých 7 % z celkového počtu podnikatelů, a to z 1 051 179 vykonávajících k 31. 12. 2020 aktivně podnikání jako svoji hlavní činnost (Česká správa sociálního zabezpečení, 2021).

4.4.3 Chyby a omyly v přiznáních podnikatelů k dani z příjmů

Pomineme-li formální chyby, jako jsou např. opomenutí podpisu v daňovém přiznání, nevyplněná žádost o vrácení přeplatku, nedostatečně vyplněné kontaktní údaje, potom se při neúmyslných chybách zpravidla jedná o chybný výklad toho, co lze, či nelze zařadit do daňově uznatelných výdajů. Další chybou je odpočet úroků z hypotéky. Ty si může odečíst pouze osoba uvedená ve smlouvě. Poplatníci, kteří zrušili smlouvy o penzijním připojištění nebo životním pojištění, zapominají dodanit daňové odpočty, které čerpali. To se zpravidla ale zjistí až při daňové kontrole. Ročně je provedena řada daňových kontrol u podnikajících fyzických osob. Subjekt kontroly je systémově přidělen jednotlivým pracovníkům. Finanční správa ČR uvádí,

že 57 % provedených kontrol končí nějakým nálezem (Finanční správa ČR, 2020). V praxi se často chybuje při přechodu z daňové evidence na účetnictví. Důvodem jsou špatně vedené pomocné knihy a následné chybné vykázání majetku a závazků. Jedná se o špatně určenou vstupní cenu majetku či chybné uplatnění daňových odpisů. Další chybou je špatně provedená inventarizace majetku, chybné nastavení počátečních zůstatků účtů, záměrné vynechání starých neuhrazených pohledávek. Problém může nastat i v případě nedostatečných účetních znalostí podnikatele.

U daňových subjektů, vedoucích daňovou evidenci a vykazujících výdaje ve skutečné výši, se při kontrole relativně často setkáváme se snahou tyto výdaje co nejvíce navýšit např. vykazováním neúměrných výdajů na provozování automobilu či předložením dohod o provedení práce rodinných příslušníků. Nejčastěji jsou tyto dohody vypláceny v hotovosti. Při použití kráceného výdajového paušálu na dopravu nekrátí ostatní výdaje s tím spojené. Ani použití výdajových paušálů či paušální daně nevylučuje možnost úmyslného snížení základu daně, tj. vědomé nepřiznání části zdanitelných příjmů. Ze zákona není požadováno bezhotovostní placení a daňový subjekt často tvrdí, že nepoužívá bankovní účet a platby řeší hotově. Běžná kontrola takovéto krácení daně neprokáže. V analýze stínové ekonomiky (Centrum ekonomických a tržních analýz, 2019) se uvádí, že cca 30 % poskytovaných prodejů zboží či služeb probíhá tzv. bez papíru. Všechny režimy stanovení daně z příjmů dle ZDP ale počítají se skutečnými příjmy. Elektronická evidence tržeb (EET) byla zamýšlena jako nástroj, který měl pomoci úniky minimalizovat a přispět tak k tomu, aby daň z příjmů byla skutečně daní z příjmů. Podle mého názoru je proto chybou, že se nepočítá s dokončením projektu a s jeho využíváním alespoň do té doby, než dojde k posunu společenského vědomí, resp. míry tolerance ke snaze vyhýbat se řádnému a spravedlivému placení daní.

5 Účetní a daňová specifika obchodních korporací

Obchodní korporace jsou jako právnické osoby podle § 1 odst. 2 písm. a) ZÚ účetními jednotkami. Pokud mají sídlo na území ČR, jsou povinny vést účetnictví ode dne svého vzniku až do dne svého zániku (§ 4 odst. 1 ZÚ), a to v souladu s platnou účetní legislativou ČR. Ke dni svého vzniku obchodní korporace sestaví zahajovací rozvahu a otevře účetní knihy. Náklady, které vznikly před zahájením podnikatelské činnosti obchodní korporace, souvisejí s podnikáním a jsou daňově uznatelné, se nazývají zřizovací náklady. V zahajovací rozvaze se vykážou v aktivech na účtu 381 – Náklady příštích období a v pasivech na účtu 365 – Ostatní závazky ke společníkům. Po otevření účetních knih se rozpustí v nákladech. Nejčastěji jsou používány účty 518 – Ostatní služby (odměna advokáta, notářské služby apod.) a účet 538 – Ostatní daně a poplatky (kolky a správní poplatky).

ZÚ či jeho prováděcí vyhláška prakticky neobsahují žádná konkrétní ustanovení vztahující se k právní formě účtujícího subjektu. V českých účetních standardech (ČÚS) určených pro podnikatele je již celá řada odkazů na konkrétní právní formy podnikání, například v ČÚS 02 čl. 2.2.4 a 2.2.5; ČÚS 012 čl. 3.1, 3.2 3.3 atd. Z charakteristik jednotlivých forem obchodních korporací a z výše uvedeného rámcového verbálního a obsahového rozboru účetní legislativy vyplývají situace, které se jeví z hlediska zadání práce účelné podrobněji specifikovat z účetního a daňového hlediska. Jedná se zejména o založení konkrétní formy obchodní korporace a nabytí podílů ve společnosti, realizaci změn vlastního kapitálu – zejména zvyšování, či snižování základního kapitálu, rozdělování zisku a vypořádání ztráty a uzávěrkové operace (ČÚS).

5.1 Účetní a daňová specifika veřejné obchodní společnosti

Jedinou právní formou obchodní korporace, která nemusí tvořit povinně základní kapitál, tedy o něm ani účtovat, je v.o.s. Společníci v.o.s. ručí za případné ztráty společnosti neomezeně podobně jako podnikající fyzické osoby. Zisk a ztrátu si společníci dělí rovným dílem. Podíl na zisku společníka v.o.s. je klasifikován jako příjem ze samostatné výdělečné činnosti, který s ohledem na ustanovení § 13 odst. 1 ZDP nelze rozdělit na spolupracující osobu. V.o.s. neplatí daň z příjmů právnických osob. Společníci v.o.s. mají povinnost podávat přiznání k dani z příjmů jako OSVČ a hradit za sebe sociální a zdravotní pojištění. Příjmy z vypořádacího podílu při ukončení účasti společníka ve v.o.s. nejsou zdanitelné (§ 10 odst. 1 písm. f), g) ZDP).

Společníci v.o.s., i když ve společnosti pracují, nemají postavení zaměstnanců a nepobírají příjem ze závislé činnosti (mzdu). Při splnění zákonných podmínek mají společníci v.o.s. právo na výplatu záloh na podíly na zisku.

Vedení účetnictví je podobné jako u jiných obchodních korporací. Pouze uzavírání účetních knih v.o.s. je specifické dle čl. 2.2.4 ČÚS. Zvláštností v.o.s. je, že si nepřenáší zisk ani ztrátu do dalších účetních období, ale ještě v rámci účetní závěrky je zisk (ztráta) převeden přímo společníkům. Díky tomu v.o.s. nevyužívá v účetnictví účty: 428, 429, 431. Příklad účtování ve v.o.s. je uveden v tabulce č. 13.

Tab. 13: Zaúčtování záloh a vyplacení podílu na zisku (ztrátě) ve v.o.s.

Popis operace	MD	D
Výplata záloh na podíly na zisku společníkům v.o.s.	355	211
Rozdělení účetního zisku mezi společníky v.o.s.	596	364
Vyúčtování poskytnuté zálohy na podíly na zisku	364	355
Doplatek podílů na zisku společníkům v.o.s.	364	211
Rozdělení účetní ztráty mezi společníky v.o.s.	354	596
Převedení konečného zůstatku účtu 364 na konečný účet rozvážný	364	702

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

5.2 Účetní a daňová specifika komanditní společnosti

V komanditní společnosti ručí alespoň jeden společník za dluhy omezeně do výše nesplaceného vkladu (komanditista) a alespoň jeden společník ručí neomezeně (komplementář). K.s. představuje typově smíšenou společnost, která v sobě spojuje současně prvky charakteristické pro osobní i kapitálovou společnost. To se projevuje i v účetních operacích. Zisk a ztráta se dle § 126 ZOK dělí mezi společnost a komplementáře rovným dílem. Specifickým prvkem v současné právní úpravě komanditní společnosti je komanditní suma a její použití jako alternativy ručení komanditisty za dluhy společnosti. I když se komanditní suma zapisuje do obchodního rejstříku, o komanditní sumě se v zahajovací rozvaze podle Müllerové a Šindeláře (2019) neúčtuje. Nejedná se totiž o závazek komanditisty vůči společnosti, ale závazek vůči třetím osobám.

Pro uzavírání účetních knih k.s. se podle ČÚS 002 čl. 2.2.5 ve vztahu ke komplementářům postupuje obdobně jako u společníků v.o.s. Převedený podíl komplementář (právnícká nebo fyzická osoba) zdaňuje samostatně. Základ daně z příjmů stanovený podle § 23–33 ZDP se u k.s. snižuje dle ustanovení § 20 odst. 4 ZDP o podíl připadající komplementářům.

Komanditní společnost je povinna podávat priznání k DPPO. Příklad účtování v komanditní společnosti je uveden v tabulce 14.

Tab. 14: Příklad účtování o rozdělení zisku v k.s. mezi komplementáře a komanditisty

Popis operace		MD	D
Podíl komplementářů (P1) na zisku Z (50 % Z)	P1	596	364
Daň z příjmu právnických osob DPPO ($0,19 \times (Z-P1)$)	DPPO	591	341
Uzavření účtu 710	Z-P1-DP	710	702
Účtování v novém období:			
Počáteční zůstatek výsledku hospodaření	Z-P1-DP	701	431
Předpis výplaty podílu P2 na zisku komanditistům	Z-P1-DP	431	364
Předpis srážkové daně SD z podílu komanditistů na zisku (15 %)	SD	364	342
Výplata podílu na zisku komanditistům	P2-SD	364	221
Výplata podílu na zisku komplementářům	P1	364	221
Odvod daně z příjmů a srážkové daně	DPPO	341	221
	SD	342	221

Zdroj: Vlastní zpracování

Z hlediska zdravotního a sociálního pojištění je postavení komplementáře analogické s postavením společníka v.o.s. a pojistné si hradí sám. Příjmy za práci komanditisty patří mezi příjmy ze závislé činnosti (§ 6 odst. 1 písm. b) ZDP). Z pohledu sociálního a zdravotního pojištění se na komanditisty nahlíží jako na zaměstnance k.s., za které je společnost povinna odvádět pojistné na zdravotní a sociální pojištění, pokud nejsou samoplátcí.

5.3 Účetní a daňová specifika společnosti s ručením omezeným

Společnost s ručením omezeným se řadí mezi kapitálové společnosti. Minimální výše základního kapitálu společnosti je 1 Kč. Jedná se o nejrozšířenější formu podnikání právnických osob v ČR.

5.3.1 Účetní operace při založení a vzniku s.r.o.

Podle ČÚS 012 b.3.2 sestavuje s.r.o. ke dni svého vzniku zahajovací rozvahu, která obsahuje v aktivech splacené vklady (úctované v příslušných účtových skupinách), pohledávku ve výši nesplacených vkladů, v pasivech zapsaný kapitál ve veřejném rejstříku, případně vkladové ážio, fond ze zisku vytvořený dle zakládacích dokumentů a případně dluh vůči vkladatelům. Na rozdíl od právní formy v.o.s., kde se společníci mohou, ale nemusí zavázat k vkladové povinnosti, jsou vklady společníků s.r.o. do základního kapitálu společnosti povinné.

5.3.2 Účtování o zvyšování základního kapitálu s.r.o.

Podle § 216 ZOK je ZK s.r.o. možné zvýšit buď převzetím vkladové povinnosti (tzv. efektivní zvýšení), nebo z vlastních zdrojů (tzv. deklarativní zvýšení). Přípustná je i kombinace obou způsobů.

Základními účty používanými při účtování navýšení základního kapitálu je účet 411 – Základní kapitál a účet 419 – Změny základního kapitálu. Na účtu 411 je účtováno až na základě zápisu v obchodním rejstříku. Na účtu 419 je zachycováno zvýšení, či snížení základního kapitálu, které schválila valná hromada společnosti a ještě nebylo zapsáno do obchodního rejstříku. Účtování probíhá obvykle k okamžiku rozhodnutí valné hromady. Analytická evidence je vedena podle jednotlivých osob, které se zavázaly ke zvýšení základního kapitálu. Dále se používá účet 353 – Pohledávky za upsaný vlastní kapitál, na kterém se evidují pohledávky za společníky. Zůstatkem na tomto účtu jsou upsané nesplacené vklady. Pro účtování zvyšování základního kapitálu v s.r.o. odkazuje ČÚS 012 na použití postupu analogického s postupem účtování o zvyšování základního kapitálu v a.s. Postup účtování při zvyšování ZK převzetím vkladové povinnosti je uveden v tabulce č. 15.

Tab. 15: Zvýšení základního kapitálu s.r.o. převzetím vkladové povinnosti

Popis operace	MD	D
Úpis nových vkladů (společníci 1)	353	419
Splacení vkladů	021 (022) 112 (132) 211 (221)	353
Zápis o zvýšení vkladů do OR	419	411

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Zvýšení základního kapitálu s.r.o. z vlastních zdrojů

Podmínky pro zvýšení ZK z vlastních zdrojů společnosti jsou stanoveny v § 227–232 ZOK. Základní podmínkou zvýšení ZK je, že zvýšení nemůže být vyšší než rozdíl mezi výší vlastního kapitálu a výší ZK společnosti (§ 228 ZOK). Dále platí, že zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů je možné pouze tehdy, je-li část účetní závěrky, na jejímž základě valná hromada o zvýšení rozhoduje, ověřena auditorem s výrokem bez výhrad (§ 231 odst. 1 ZOK). Účetní závěrka přitom nesmí být starší než 6 měsíců.

Usnesení valné hromady musí dle § 232 ZOK obsahovat mimo jiné částku zvýšení základního kapitálu a rovněž označení vlastního zdroje či zdrojů společnosti, z nichž bude ZK zvyšován. Primárně se jedná o využití zisku (účet 428 – Nerozdělený zisk uplynulých let, účet 431 – Hospodářský výsledek ve schvalovacím řízení nebo kapitálové fondy vytvořené ze zisku). Zápis účtování základního kapitálu z vlastních zdrojů je uveden v tabulce č. 16.

Tab. 16: Zvýšení základního kapitálu s.r.o. z vlastních zdrojů

Popis operace	MD	D
Zvýšení ZK z vlastních zdrojů	42× – Fondy ze zisku 428 – Nerozdělený zisk 431 – VH ve schvalovacím řízení	419 – Změny ZK
Zápis o zvýšení do OR	419 – Změny ZK	411 – ZK

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019, vlastní zpracování)

5.3.3 Účtování o snižování základního kapitálu s.r.o.

ZK společnosti s ručením omezeným lze na základě usnesení valné hromady společníků i snížit. Požadovaný obsah usnesení je vymezen § 233 ZOK.

Výše vkladu každého společníka se v důsledku rozhodnutí o snížení ZK snižuje v poměru dosavadních vkladů. Vzhledem k administrativní náročnosti procesu je snižování základního kapitálu zpravidla vyvoláno potřebou uhradit ztráty minulých let. V takovém případě se zaúčtování snížení ZK děje prostřednictvím účtů 411 – Základní kapitál a 429 – Neuhrazená ztráta minulých let zápisem MD 411/D 429. Případná výplata uvolněné částky společníkům by se účtovala zápisem MD 411/D 365.

Druhým možným způsobem snižování základního kapitálu v s.r.o. je snížení počtu podílů. Pokud skončila účast společníka ve společnosti bez právního nástupce, vzniká tzv. uvolněný podíl (§ 212 ZOK). Uvolněný podíl nepřechází na společnost, ale společnost má za úkol ho

prodat s tím, že výtěžek prodeje tvoří po odečtení nákladů a započtení pohledávek za společníkem (dle § 213 odst. 3) vypořádací podíl, na který má bývalý společník právo. Předkupní právo k prodávanému uvolněnému podílu mají společníci. Pokud se do 3 měsíců podíl prodat nepodaří, určí se výše vypořádacího podílu podle ustanovení § 36 odst. 2 ZOK z hodnoty vlastního kapitálu stanovené ke dni rozhodnutí valné hromady o odchodu společníka. Kromě úhrady vypořádacího podílu v penězích může nastat i nepeněžní plnění, např. pokud byl vklad společníka, jehož účast ve společnosti skončila, nepeněžní. Postup účtování v tomto případě upravuje ČÚS 012 čl. 3.2.

Po zápisu snížení ZK do OR se provede i účetní snížení ZK společnosti a případný rozdíl mezi nominální hodnotou podílu a výší vypořádacího podílu se zaúčtuje dle rozhodnutí valné hromady společnosti na některý z účtů vlastního kapitálu. Před vlastní výplatou vypořádacího podílu je třeba ještě vzít v úvahu, že s ohledem na ustanovení § 36 odst. 2 písm. e) ZDP je částka ve výši rozdílu vypořádacího podílu a nabývací hodnoty podílu zatížena zvláštní sazbou daně (srážkovou daní), jejímž plátcem je s.r.o. a poplatníkem společník.

Přehledně je postup účtování o snížení základního kapitálu snížením počtu podílů uveden v tabulce č. 17.

Tab. 17: Snížení základního kapitálu s.r.o. snížením počtu podílů

Popis operace	MD	D
Nárok společníka na vypořádací podíl VP	252	365
Předpis srážkové daně (VP – nabývací hodnota podílu) × 0,15	365	342
Výplata vypořádacího podílu (VP)	365	221 alt.0xx
Nepeněžní úhrada < VP (výnos)	365	6xx
Nepeněžní úhrada > VP (náklad)	5xx	365
Snížení ZK o nominální hodnotu (NH) uvolněného podílu	411	252
NH < VP	4xx	252
NH > VP	252	4xx

Zdroj: Mullerová a Šindelář (2019) ČUS 012, ZDP, vlastní zpracování

5.3.4 Účtování o rozdělení zisku a uhrazení ztráty v s.r.o.

Schvalování řádné účetní závěrky a návrhu na rozdělení zisku v s.r.o. je plně v působnosti valné hromady (§ 190 odst. 2 písm. g) ZOK). Ta rozhoduje, jakým způsobem se zisk vedený na účtu 431 – Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení rozdělí mezi společníky (účet 364 –

Závazky ke společníkům) a fondy tvořeny ze zisku, jaká část zůstane případně nerozdělena na účtu 428 – Nerozdělený zisk minulých let. Do vyúčtování přiznaného podílu na zisku společníkům je třeba zahrnout i zálohy na podíl na zisku vyplacené společníkům v průběhu uplynulého účetního období. Podíl na zisku vyplácený společníkům je zatížen srážkovou daní. Jeho výplata je podmíněna dodržáním podmínek stanovených v § 40 odst. 3 ZOK, tj. že si tím společnost nepřivodí úpadek (platební neschopnost či předlužení společnosti dle § 3 zák. č. 182/2006 Sb. insolvenční zákon). Příklad účtování o vyúčtování záloh na podíl na zisku a o rozdělení zisku ve společnosti s.r.o., kdy část zisku je přiznána společníkům a část je ponechána jako nerozdělený zisk, je uveden v tabulce č. 18.

Tab. 18: Příklad účtování o rozdělení zisku v s.r.o.

Popis operace	MD	D
Rozhodnutí o výplatě záloh na podíl na zisku	432	365
Předpis srážkové daně	365	342
Vyplacení záloh na podíl na zisku	365	221
Úhrada srážkové daně	342	221
Uzavření účtu 432	702	432
Uzavření výsledků hospodaření	710	702
Následující období		
Otevření účtu 432	432	701
Převod zisku do schvalovacího řízení	701	431
Příděl podílu na zisku společníkům	431	364
Zaúčtování vyplacených záloh	355, 364	432
Doplatek srážkové daně	342	221
Výplata zdaněných podílů společníkům	364	221
Převod nerozděleného zisku	431	428

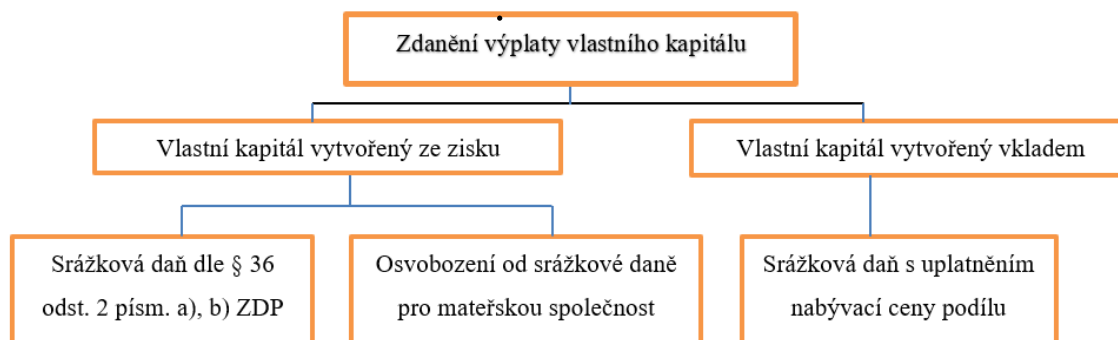
Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Pokud bylo hospodaření společnosti ztrátové, musí valná hromada rozhodnout, jakým způsobem bude ztráta uhrazena. K úhradě ztráty mohou být použity vlastní zdroje společnosti, např. nerozdělený zisk minulých let, případně snížení základního kapitálu, jak bylo uvedeno v čl. 5.3.3. V každém případě musí společníci s ohledem na ustanovení § 35 odst. 2 ZOK vrátit společnosti vyplacené zálohy na podíl na zisku.

Podobně jako účetní specifika se i daňová specifika u této právní formy obchodní společnosti nejčastěji objevuje ve vazbě společnost – společníci. Týká se to především případů výplaty vlastního kapitálu, kdy je třeba rozlišovat, zda se jedná o výplatu části vlastního kapitálu vytvořeného ze zisku (§ 36 odst. 2 písm. b) ZDP nebo vlastního kapitálu vytvořeného vkladem (§ 36 odst. 2 písm. e) ZDP), ať už jde o základní vklad, příplatky či vkladové ážio. V obou případech je výplata společníkům zdaněna srážkovou daní, ale v případě výplaty vlastního kapitálu vytvořeného vkladem je základna pro srážkovou daň snížena o nabývací cenu podílu. Pokud je tato cena podílu rovna, či vyšší než částka určená k výplatě, je srážková daň nulová.

V případě výplaty části vlastního kapitálu vytvořeného ze zisku společnosti může být výplata osvobozena od srážkové daně (§ 19 odst. 1 písm. zf) ZDP) v případě, že společníkem je mateřská společnost s právní formou uvedenou v příloze I části A směrnice Rady 2011/96 EU (v ČR s.r.o., a.s.). Za mateřskou společnost se přitom považuje společnost, která drží podíl alespoň 10 % po dobu delší než 12 měsíců (§ 3 odst. 3 písm. b) ZDP). Schéma pro zdanění výplaty vlastního kapitálu uvádí obr. 2.

Obr. 2: Zdanění výplaty vlastního kapitálu společníkům s.r.o.

Zdroj: Skálová (2017), vlastní zpracování

Snížení vlastního kapitálu v případě, že společnost má od společníků poskytnutý úvěr či půjčku, může mít daňový dopad na finanční náklady spojené s tímto úvěrem. Za daňově uznatelný náklad jsou považovány pouze finanční výdaje spojené s úvěrem ve výši maximálně čtyřnásobku vlastního kapitálu (§ 25 odst. 1 písm. w) ZDP).

Podobně jako u komanditistů spadají příjmy z práce společníků s.r.o. pro společnost a odměny jednatelů do kategorie příjmů ze závislé činnosti a společnost je za ně povinna odvádět pojistné na zdravotní a sociální pojištění.

5.4 Účetní a daňová specifika akciových společností

Akciová společnost je společností kapitálovou, tzn. že pro účast v a.s. je nutné vložit určitý kapitál. Akcionáři neručí ani omezeně za dluhy společnosti.

Akciová společnost je jediná právní forma obchodní korporace, která má v účetní legislativě jmenovitě stanovený postup účtování při svém vzniku (ČÚS 012 čl. 3.1.1). ČÚS uvádí také postupy při zvyšování ZK (ČÚS 012 čl. 3.1.2), snižování ZK (ČÚS 012 čl. 3.1.3) a likvidaci a.s. (ČÚS čl. 3.1.4), a to jak z pohledu a.s., tak i akcionáře. Příklady účtování v akciové společnosti uvádí tabulky č. 19–24.

Na základě rozhodnutí valné hromady a při splnění zákonných podmínek jsou akcionářům vypláceny podíly na zisku v podobě přiznané dividendy, jež podléhá srážkové dani. Členové orgánů akciové společnosti mohou mít v případě uzavření smlouvy o výkonu funkce (§ 59 ZOK) sjednanou smlouvu o výkonu funkce, jejíž součástí je i stanovená odměna. Tento příjem podléhá dani ze závislé činnosti. Akciová společnost je povinna podávat přiznání k DPPO.

Tab. 19: Zvýšení ZK akciové společnosti vydáním nových akcií

Popis operace	MD	D
Vklad upisovatelů nových akcií	221, 0xx	379
Účinný úpis nových akcií	353	419, 412
Započtení již splacených vkladů (akcií)	379	353
Zápis o zvýšení ZK do OR	419	411

Zdroj: ZOK, ČÚS 012, vlastní zpracování

Tab. 20: Zvýšení ZK akciové společnosti výměnou dluhopisů za nové akcie

Popis operace	MD	D
Emise vyměnitelných dluhopisů	375	241/473
Prodej dluhopisů	221	375
Zvýšení ZK v rozsahu uplatněného práva na výměnu dluhopisu za akcie-emise akcií na zvýšení ZK	353	419
Zápis o zvýšení ZK do OR	419	411
Výměna dluhopisů za akcie	241/473	353

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Tab. 21: Snížení ZK akciové společnosti výkupem akcií

Popis operace	MD	D
Výkup vlastních akcií za nominální cenu n (ev. $> n$ nebo $< n$)	252	221
Zápis snížení ZK do OR	411	419
Zrušení akcií	419	252
Rozdíl mezi nominální hodnotou a výkupní cenou $> n$	429	252
Rozdíl mezi nominální hodnotou a výkupní cenou $< n$	252	428

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Tab. 22: Snížení ZK akciové společnosti vzetím akcií z oběhu

Popis operace	MD	D
Výkup vlastních akcií	252	221
Zápis snížení ZK do OR	411	419
Zrušení zakoupených akcií	419	252
Výplata akcionářům	365	221

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Tab. 23: Snížení ZK akciové společnosti upuštěním od vydání akcií

Popis operace	MD	D
Snížení ZK o nesplacený emisní kurz	419	353
Zápis o snížení ZK do OR	411	419

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

Tab. 24: Příklad rozdělení zisku v a.s.

Popis operace	MD	D
Převod zisku do schvalovacího řízení	701	431
Úhrada ztráty minulých let	431	429
Závazek k akcionářům – stanovení dividendy	431	364
Zdanění dividendy srážkovou daní	364	342
Odvod srážkové daně	342	221
Výplata dividendy	364	221

Zdroj: Müllerová a Šindelář (2019), vlastní zpracování

5.5 Účetní a daňová specifika družstev

Družstva nepatří mezi obchodní společnosti, ale mají podle ZOK statut obchodní korporace. Skutečnost, že se jedná o neuzavřené společenství osob, v němž je nutné pro získání členství vložit stanovený základní vklad, má za důsledek variabilní hodnotu ZK. To je možné považovat za významné specifikum této právní formy. Člen družstva má právo na podíl na zisku a na jiných vlastních zdrojích pouze v případě, kdy to určí stanovy (§ 586 odst. 1 ZOK).

Také případná povinnost členů podílet se na úhradě ztráty družstva (tzv. uhrazovací povinnost) musí být obsažena ve stanovách družstva. Družstvo je poplatníkem DPPO a musí podávat přiznání k dani z příjmů. Za své členy, kteří pro družstvo pracují, má družstvo povinnost odvádět zdravotní a sociální pojištění. Příklady účtování v družstvu jsou uvedeny v tabulkách č. 25–28.

Tab. 25: Účetní operace při založení a vzniku družstva

Popis operace	MD	D
Základní členské vklady podle stanov družstva	701	411
a) uhrazené do zápisu družstva do OR	221	701
b) neuhrazené	353	701
Účetní případy po otevření účetnictví		
Náklady související se vznikem družstva uhrazené zakladateli družstva	518, 538	365
Úrok z bankovního účtu	221	662

Zdroj Šebestíková (2016), vlastní zpracování

Tab. 26: Účtování o zvýšení ZK družstva

Popis operace	MD	D
Zvýšení ZK dalšími členskými vklady	353	411
Úhrada dalších členských vkladů	221	353
Zvýšení ZK z vlastních zdrojů	428, 431	411

Zdroj Šebestíková (2016) vlastní zpracování

Tab. 27: Účtování o rozdělení zisku družstva

Popis operace	MD	D
Závazek vůči členům družstva z titulu rozdělení zisku	431	364
Výplata podílu na zisku členům družstva		
a) srážková daň 15 %	364	342
b) vyplacený čistý podíl (po snížení o srážkovou daň)	364	221

Zdroj Šebestíková (2016), vlastní zpracování

Tab. 28: Úhrada ztráty družstva prostřednictvím uhrazovací povinnosti

Popis operace	MD	D
Splnění uhrazovací povinnosti	221 (211)	413
Úhrada ztráty z navýšeného vlastního kapitálu	413	429

Zdroj Šebestíková (2016), vlastní zpracování

5.6 Porovnání podnikání OSVČ a s.r.o. z hlediska jejich účetních a daňových specifik

Společnost s ručením omezeným je po živnostenském podnikání fyzických osob nejužívanější právní formou podnikání v ČR. Často je zakládána jediným společníkem. Nabízí se otázka, zda je možné specifikovat, kdy je výhodnější podnikat právní formou živnostenského podnikání jako fyzická osoba a kdy prostřednictvím společnosti s ručením omezeným.

Obecně je za výhody právní formy živnostenského podnikání fyzické osoby možné považovat zejména snadné zahájení, přerušování a ukončení podnikání, nižší administrativní náročnost, nižší vstupní náklady spojené se zahájením podnikání, možnost uplatnění výdajových paušálů pro stanovení základu daně z příjmů, možnost rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osobu. Podnikatel si musí ale sám hradit pojistné na zdravotní a sociální pojištění. Výdaje (náklady) s tím spojené nejsou z hlediska daně z příjmů daňově uznatelné. Zásadní nevýhodou této formy podnikání je neomezené ručení za dluhy z podnikání celým majetkem. Podnikání formou s.r.o. tento nedostatek eliminuje, neboť s.r.o. ručí za dluhy společnosti pouze do výše svých nesplacených vkladů. Založení i ukončení činnosti s.r.o. je administrativně náročnější. Společnost musí také povinně vést účetnictví, což rovněž zvyšuje administrativní nároky na vedení firmy.

Jedním z kritérií pro volbu právní formy je výše daňového zatížení, představovaného daní z příjmů a pojistného na zdravotní a sociální pojištění. Podíl na zisku společníka s.r.o. podléhá dvojímu zdanění. Zdanitelný zisk společnosti (upravený hospodářský výsledek) je nejprve zdaněn sazbou daně 19 % (§ 21 odst. 1 ZDP) a teprve následně po odečtu srážkové daně ve výši 15 % již zdaněného prvotního zisku (zdanění podílu na zisku z účasti v s.r.o. zvláštní sazbou daně dle § 36 odst. 2 písm. b) ZDP) je možné podíl na zisku vyplatit společníkovi. Jedná se tak vlastně o zdanění zisku společnosti ve výši 31,15 %, zatímco v případě OSVČ je zisk zdaněn sazbou 15 %.

Podíl na zisku z účasti v s.r.o. přísluší každému společníkovi bez ohledu na to, zda vykonává pro společnost nějakou činnost. Pokud vykonává pro společnost práci a případně je jednatelem, jsou tyto aktivity posuzovány jako činnost závislá (§ 6 odst. 1 ZDP) a mzdy či odměny vyplacené společníkům či jednatelům s.r.o. spadají do daňově uznatelných nákladů společnosti a mohou tak snížit výchozí základ daně z příjmů s.r.o. Současně ale také tyto příjmy podléhají zdanění sazbou daně z příjmů fyzické osoby ze závislé činnosti.

Z hlediska zdravotního a sociálního pojištění je společník pracující pro společnost považován za zaměstnance a společnost je za něj povinna odvádět zdravotní a sociální pojištění. OSVČ v prvním roce podnikání platí zálohy na SP a ZP v minimální výši. V dalších letech je pojistné odváděno na základě tzv. přehledů o příjmech a výdajích. V případě OSVČ činí povinné pojistné ze samostatné výdělečné činnosti 29,2 % (SP) + 13,5 % (ZP) z vyměřovacího základu (§ 7 odst. 1 písm. c) zákona 589/1992 Sb.). Vyměřovací základ se vypočte jako rozdíl příjmů a výdajů děleno dvěma. OSVČ se může dobrovolně přihlásit k nemocenskému pojištění. Pro OSVČ jsou odvody na SP a ZP daňově neuznatelnými výdaji (náklady) (§ 25 ZDP).

Právní osoba platí SP a ZP pouze z mezd vyplacených zaměstnancům. V případě společníka pracujícího pro společnost odvádí společnost pojistné složené z části, kterou je povinna platit, a z části, kterou je povinen platit zaměstnanec. Společnost odvádí za zaměstnance SP ve výši 24,8 % z vyměřovacího základu na sociální zabezpečení (z toho 2,1 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti) a ZP ve výši 9 % z vyměřovacího základu zaměstnance (nebo minimálního vyměřovacího základu). Zaměstnanec je povinen platit 6,5 % z vyměřovacího základu na sociální zabezpečení a 4,5 % z vyměřovacího základu na veřejné zdravotní pojištění. Pojistné odvedené za zaměstnance srazí zaměstnavatel z jeho příjmů, které mu zúčtoval (zákon č. 589/1992 Sb. a zákon č. 592/1992 Sb.).

Pokud by společník vykonával práci pro společnost či funkci jednatele zdarma, inkasoval by pouze příjmy z kapitálové účasti. Neměl by ale nárok na uplatnění slev na dani z příjmů dle § 35 ZDP. Navíc by povinně hradil pojistné na veřejné zdravotní pojištění alespoň v minimální výši. Z hlediska optimalizace daňového zatížení se tak jeví výhodné volit mzdu společníka, ev. odměnu jednatele ve výši odpovídající minimální mzdě, tak aby na vyměřenou daň z příjmů ze závislé činnosti mohl uplatnit slevu na poplatníka. Porovnání daňového zatížení podnikání OSVČ a s.r.o. je dokladováno modelovým příkladem uvedeným v příloze C. Příklad vychází z několika předpokladů, které v praxi nemusí být naplněny.

V případě, kdy má podnikající fyzická osoba stabilně nízké výdaje a příjmy z podnikání v pásmu nepřevyšujícím výrazně 2 mil. Kč a současně má možnost skutečné výdaje nahradit výdajovým paušálem ve výši 60 % nebo 80 %, je z hlediska daňového zatížení výhodnější podnikat jako OSVČ.

6 Shrnutí

V ČR je možné podnikat jako fyzická, nebo právnická osoba. Fyzické osoby nejčastěji podnikají právní formou živnostenského podnikání, právnické osoby jako některá z právních forem obchodních korporací.

Nejjednodušší právní formou podnikání v ČR je živnostenské podnikání fyzických osob. Oproti podnikání právnických osob formou obchodních korporací se podnikání fyzických osob vyznačuje řadou specifik. Fyzické osoby mohou podnikání provozovat jako svoji hlavní činnost, případně jako činnost vedlejší (§ 9 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění). Živnostenské podnikání může podnikatel FO na předem stanovenou dobu přerušit formou ohlášení této skutečnosti předem živnostenskému úřadu. Na rozdíl od právnické osoby je podnikatel povinen vést účetnictví pouze v případech, kdy se stane účetní jednotkou (§ 1 odst. 2 ZÚ). Pokud podnikatel nevede účetnictví, neuplatňuje výdaje formou procenta z příjmů a jeho daň z příjmů za dané zdaňovací období není rovna paušální dani, má povinnost vést daňovou evidenci (§ 7 odst. 13 ZDP).

Příjmy z podnikání (samostatné výdělečné činnosti) jsou dle § 3 odst. 1 písm. a) ZDP jedním z předmětů DPFO. Sazba DPFO činí aktuálně 15 % pro část základu daně do 48násobku průměrné mzdy a 23 % pro část základu daně nad touto hranicí. Sazba DPPO činí aktuálně 19 % ze základu daně. Vypočtená daň u FO může být dále snížena o slevy na dani dle § 35 ZDP. Ty mohou výrazně snížit celkovou výši daně z příjmů. Poplatník může uplatnit skutečné výdaje, výdaje procentem z příjmů, případně využít možnosti platby paušální daně. Využití režimu náhrady výdajů procentem z příjmů se jeví výhodné vždy, když jsou skutečné výdaje významně nižší než použitelný výdajový paušál. V rámci jednoho dílčího základu daně není možné kombinovat skutečné a paušální výdaje. Možnost platby daně z příjmů prostřednictvím paušální daně je výrazně omezena podmínkami pro vstup do paušálního režimu dle § 7a ZDP. Z ekonomického hlediska se jeví jako výhodná zejména pro podnikatele s příjmy z podnikání do 1 mil. Kč a s nízkými výdaji na jejich dosažení, zejména pokud nemohou vůbec, nebo pouze v omezeném rozsahu uplatňovat slevy na dani.

Podnikající fyzické osoby mají z titulu své podnikatelské činnosti povinnost hradit pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Právnické osoby tuto povinnost nemají. Jsou ale povinni odvádět pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení za své zaměstnance.

Všechny obchodní korporace jsou účetními jednotkami a jako takové musí vést účetnictví v souladu s účetní legislativou ČR. Rozsah jejich účetnictví není dán právní formou obchodní korporace, ale tím, do které kategorie účetních jednotek spadá.

Ustanovení, jimiž jsou v ZOK regulovány jednotlivé právní formy obchodních korporací, se v řadě případů dotýkají i skutečností, které jsou zákonem o účetnictví vymezeny v § 2 odst. 1 jako předmět účetnictví. Jmenovitě lze uvést např. pohyb majetku a jiných aktiv, závazky včetně dluhů a jiných pasiv, náklady, výnosy a výsledky hospodaření. Mimo postupy platné pro všechny účetní jednotky je tak možné v legislativních předpisech pro účetnictví nalézt i specifické postupy určené pro určitou právní formu obchodní korporace.

Specifické účetní postupy předepisují ČÚS ve vztahu ke konkrétní právní formě obchodní korporace např. pro uzavírání účetních knih u veřejné osobní společnosti a částečně (ve vztahu ke komplementářům) i u komanditní společnosti, dále pro účtování při vzniku a.s. a pro účetní operace spojené se změnou vlastního kapitálu pro kapitálové společnosti a družstva. I když se jedná o postupy účtování uváděné pro konkrétní právní formu obchodní korporace, je v některých případech možné dle nich analogicky postupovat i v případě jiné právní formy obchodní korporace.

Podnikající fyzické osoby i obchodní korporace jako daňové subjekty (§ 20 odst. 1 zák. 280/2009 Sb., daňový řád) jsou povinny registrovat se k dani z příjmů, případně k dani z přidané hodnoty, a pokud využívají pro svoji podnikatelskou činnost automobily, tak i k silniční dani. Významné rozdíly mezi podnikajícími fyzickými a právnickými osobami se vážou zejména k dani z příjmů. Je to dáno konstrukcí ZDP. Jedna jeho část se týká pouze fyzických osob, druhá část pouze právnických osob a pouze část zákona představují ustanovení společná pro obě skupiny poplatníků. Odlišně jsou tak vymezeny nejenom sazby daně, ale také např. předměty daně, příjmy, které nejsou předmětem daně, příjmy osvobozené od daně, základy daně a položky odečitatelné od základu daně, slevy na dani atd.

Výrazným specifíkem podnikajících fyzických osob ve vztahu k dani z příjmů jsou možnosti uplatnění výdajů procentem z příjmů, rozdělení příjmů a výdajů na spolupracující osoby. Poplatníkem paušální daně se může stát pouze OSVČ.

Nejrozšířenějšími právními formami podnikání v ČR jsou právní forma živnostenského podnikání fyzických osob a podnikání právní formou společnosti s ručením omezeným. Výhody a nevýhody obou právních forem byly stručně uvedeny i v kap. 5.7. Z porovnání daňového zatížení obou právních forem byl učiněn závěr, že v případě, kdy má podnikající fyzická osoba stabilně nízké výdaje a příjmy z podnikání v pásmu nepřevyšujícím výrazně 2 mil. Kč a současně má možnost skutečné výdaje nahradit výdajovým paušálem 60 % nebo 80 %, je z hlediska daňového zatížení výhodnější podnikat jako OSVČ. Je třeba ale vzít v úvahu, že porovnání vycházelo z určitých zjednodušujících předpokladů, od kterých se reálné podmínky pro optimalizaci daňového zatížení mohou lišit.

Při volbě právní formy podnikání je třeba vždy brát v úvahu především ty faktory, které jsou pro zamýšlený typ podnikání významné. Mezi ně patří především podnikatelský záměr a potřeby pro jeho realizaci, z hlediska rizikovosti či zranitelnosti zvoleného typu podnikání způsob a rozsah ručení. Důležitým osobnostním faktorem je rozhodování o tom, zda podnikat sám, či s dalšími osobami. Podobně významným faktorem je finanční a administrativní náročnost, a to nejenom při zahájení podnikání, ale i v jeho průběhu, kdy bude třeba zajistit provozní financování. Také daňové zatížení spojené s jednotlivými právními formami podnikání představuje faktor, který je třeba mít na zřeteli.

Závěr

Cílem práce bylo v návaznosti na aktuální podobu příslušné legislativy popsat jednotlivé právní formy podnikání v ČR, zpracovat přehlednou formou jejich účetní a daňová specifika a provést jejich komparaci, zjištěné informace shrnout a vypracovat závěr.

Při zpracování daného tématu bylo nutné vzít v úvahu tři oblasti: podnikání a jeho právní formy, účetnictví a daně. Každá z uvedených oblastí je regulována řadou právních předpisů, z nichž některé (zejména v oblasti daňové legislativy) podléhají častým změnám. Předložená práce proto důsledně vychází z aktuální podoby legislativy platné k 31. 12. 2021 jako primárního zdroje potřebných informací.

Protože největší rozdíly je možné nalézt mezi podmínkami pro podnikání fyzických a právnických osob, byla každá z těchto kategorií pojednána i z hlediska účetních a daňových specifik samostatně. Formulace specifik a jejich následná komparace byly doplněny modelovými příklady a příklady účtování jednotlivých účetních případů. Nejdůležitější zjištění jsou spolu s doporučeními pro volbu právní formy podnikání shrnuta v šesté kapitole.

Přípustný rozsah práce vedl k nutnosti soustředit se pouze na nejvýznamnější právní formy podnikání, jimiž jsou v ČR živnostenské podnikání fyzických osob a podnikání právnických osob některou z právních forem obchodních korporací. Jedná se ale o vymezení, které z hlediska podnikání pokrývá podstatnou část podnikatelských subjektů v ČR.

Za hlavní přínos práce je možné považovat komplexnost zpracování zadaného tématu na základě aktuálně platné legislativy. Práce obsahuje i řadu komparací, vztahujících se jak k podnikání fyzických, tak i právnických osob. Cenné jsou jistě i poznatky z praxe, zahrnující problematiku chyb a omylů v daňových přiznáních podnikatelů.

Seznam použitých zdrojů

- Centrum ekonomických a tržních analýz. (2019). *Mezinárodní analýza stínové ekonomiky. Čím je stimulována a jak ji redukovat*. Dostupné 12. 11. 2020 z <http://eceta.cz/tz>
- Česká správa sociálního zabezpečení. (2021). *Přehled vybraných statistických ukazatelů z agendy ČSSZ*. Dostupné 15. 10. 2021 z https://www.cssz.cz/documents/20143/693346/4Q_2020_Ukazatele%20prosinec%202020.pdf/4b51ee7b-c64b-20b9-4466a05d1cc640e6
- Česká správa sociálního zabezpečení. (2021). *Změna výše minimálních záloh OSVČ v roce 2021*. Dostupné 10. 11. 2021 z <https://www.cssz.cz/web/cz/zmena-vyse-minimalnich-za-loh-osvc-v-roce-2021>
- Český statistický úřad. (2021). *Ekonomické subjekty podle vybraných právních forem (k 31. 12. 2020)*. Dostupné 17. 10. 2021 z <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/>
- Finanční správa ČR. (2020). *Informace o činnosti Finanční správy ČR za rok 2020*. Dostupné 10. 11. 2021 z <https://www.financni.sprava/Vyrocní-zprávy-a-informace>
- Hospodářská komora České republiky. (2021). *Příručka pro podnikání 2021*. Dostupné 15. 10. 2021 z <https://www.komora/priručka-podnikání-2021>
- Ministerstvo financí ČR. (2019). *České účetní standardy pro účetní jednotky, které účtují podle vyhlášek č. 500/2002 Sb., č. 501/2002 Sb., č. 502/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů*. Dostupné 3. 11. 2021 z <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/ucetnictvi-a-ucetnictvi-vi-statu/ucetnictvi-podnikatele-a-neziskoveho-sek/ceske-ucetni-standardy-pro-podnikatele-a>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. (2021). *Roční přehled podnikatelů a živností k 31. 12. 2020*. Dostupné 15. 10. 2021 z <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/statisticke-udaje-o-podnikatelich/rocní-prehled-podnikatele-a-zivnosti>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR. (2021). *Jednotný registrační formulář*. Dostupné 25. 10. 2021 z <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/zivnostenske-podnikani/crm-jednotny-registracni-formular/jednotny-registracni-formular>
- Müllerová, L., & Molín, J. (2020). *Daně v účetnictví ČR-I*. Oeconomica.
- Müllerová, L., & Šindelář, M. (2016). *Účetnictví, daně a audit v obchodních korporacích*. Grada Publishing.
- Müllerová, L., & Šindelář, M. (2019). *Účetnictví obchodních společností v různých právních formách*. Oeconomica.
- Nařízení vlády č. 351/2013 Sb. kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích.
- Nejmanová, E. (2021). *Mezinárodní standardy účetnického výkaznictví I –aktuálně v roce 2021*. Dostupné 10. 10. 2021 z <https://www.daneprolidi.cz/clanek/mezinarodni-standardy-ifsrs-v-eu.htm>
- Skálová, J. (2017). *Daně v účetnictví*. Wolters Kluwer.

Směrnice rady 2011/96 EU, o společném systému zdanění mateřských a dceřiných společností z různých členských států.

Šebestíková, V. (2016). *Družstvo*. Dostupné 10. 9. 2021 z <https://www.zivnostnik.cz/33/druzstvo-uniqueidmRRWSbk196FNf8-jVUh4EqmLEXz6WHmyiWglSjfvX08>

Štenglová, I., Havel, P., Cileček, F., Kuhn P., & Šuk, P. (2020). *Zákon o obchodních korporacích*. (3. vyd.). C. H. Beck.

Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech ve znění pozdějších předpisů (zákon o obchodních korporacích).

Žurovec, M. (2020). *Jeden odvod, bez kontrol a bez papírování. Paušální daň pro živnostníky už od ledna 2021*. Dostupné 25. 10. 2021 z <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/jeden-odvod-bez-kontrol-a-bez-papirovani-38717>

Žurovec, M. (2021). *Kalkulačka paušální daně pro rok 2021* Portál ministerstva financí České republiky. Dostupné 3. 11. 2021 z <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/pocitejtejte-si-zda-se-vam-vyplati-pausaln-39714>

Žurovec, M. (2021). *Paušálně bude letos platit daň a pojistná 70 tisíc živnostníků*. Dostupné 3. 11. 2021 z <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2021/pausalne-bude-letos-platit-dane-a-pojist-40535>

Seznam tabulek

Tab. 1: Základní údaje o právní úpravě veřejné obchodní společnosti	17
Tab. 2: Základní údaje o právní úpravě komanditní společnosti	18
Tab. 3: Základní údaje o právní úpravě společnosti s ručením omezeným	20
Tab. 4: Základní údaje o právní úpravě akciové společnosti	23
Tab. 5: Základní údaje o právní úpravě družstva	25
Tab. 6: Kategorizace účetních jednotek	28
Tab. 7: Seznam českých účetních standardů pro podnikatele	30
Tab. 8: Objem inkasa pro vybrané druhy daňových příjmů v roce 2020 v mil. Kč	35
Tab. 9: Soupis majetku a dluhů k 31. 12. 2019 dle inventarizace	43
Tab. 10: Zahajovací rozvaha k 1. 1. 2020 v tis. Kč	43
Tab. 11 Otevření jednotlivých účtů provede podnikatel pomocí účtu 701	44
Tab. 12: Porovnání daňového zatížení při uplatnění výdajových paušálů a paušální daně	48
Tab. 13: Zaúčtování záloh a vyplacení podílu na zisku (ztrátě) ve v.o.s.	51
Tab. 14: Příklad účtování o rozdělení zisku v k.s. mezi komplementáře a komanditisty	52
Tab. 15: Zvýšení základního kapitálu s.r.o. převzetím vkladové povinnosti	53
Tab. 16: Zvýšení základního kapitálu s.r.o. z vlastních zdrojů	54
Tab. 17: Snížení základního kapitálu s.r.o. snížením počtu podílů	55
Tab. 18: Příklad účtování o rozdělení zisku v s.r.o.	56
Tab. 19: Zvýšení ZK akciové společnosti vydáním nových akcií	58
Tab. 20: Zvýšení ZK akciové společnosti výměnou dluhopisů za nové akcie	58
Tab. 21: Snížení ZK akciové společnosti výkupem akcií	59
Tab. 22: Snížení ZK akciové společnosti vzetím akcií z oběhu	59
Tab. 23: Snížení ZK akciové společnosti upuštěním od vydání akcií	59
Tab. 24: Příklad rozdělení zisku v a.s.	59
Tab. 25: Účetní operace při založení a vzniku družstva	60
Tab. 26: Účtování o zvýšení ZK družstva	60
Tab. 27: Účtování o rozdělení zisku družstva	61
Tab. 28: Úhrada ztráty družstva prostřednictvím uhrazovací povinnosti	61

Seznam obrázků

Obr. 1: Legislativní rámec účetnictví ČR	26
Obr. 2: Zdanění výplaty vlastního kapitálu společníkům s.r.o.	57

Seznam použitých symbolů a zkratek

a.s.	akciová společnost
apod.	a podobně
ČÚS	české účetní standardy
D	dal
DPFO	daň z příjmů fyzických osob
DPH	daň z přidané hodnoty
DPPO	daň z příjmů právnických osob
DŘ	daňový řád
ev.	Eventuálně
EU	Evropská unie
FO	fyzická osoba
FSČR	Finanční správa České republiky
k.s.	komanditní společnost
Kč	koruna česká
MD	má dáti
MF	ministerstvo financí
mil.	milión
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZ	občanský zákoník
PO	právnická osoba
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
SP	sociální pojištění
tis.	tisíc
tj.	to je
tzv.	takzvaně
v.o.s.	veřejná obchodní společnost
ZD	základ daně

ZDP	zákon o dani z příjmů
ZK	základní kapitál
ZOK	zákon o obchodních korporacích
ZoZ	zákon o zemědělství
ZP	zdravotní pojištění
ZÚ	zákon o účetnictví
ZŽ	živnostenský zákon

Seznam příloh

Příloha A: Přehled nejčastěji využívaných slev na dani pro poplatníky daně z příjmů FO

Příloha B: Účtový rozvrh

Příloha C: Modelový příklad porovnání OSVČ a s.r.o.

Přílohy

Příloha A: Přehled nejčastěji využívaných slev na dani pro poplatníky daně z příjmů FO

Druh slevy	Výše slevy v Kč k 31. 12. 2021
Na poplatníka (§ 35 ba odst. 1 písm. a) ZDP)	27 840
Na vyživovanou manželku (manžela), je-li držitelkou (držitelem) průkazu ZTP (§ 35 ba odst.,1 písm. b) ZDP)	24 840 49 680
Zvýhodnění na vyživované dítě (§ 35c odst. 1 ZDP). Pokud je dítě držitelem průkazu ZTP uvedené slevy jsou dvojnásobné	15 204 (první dítě) 22 320 (druhé dítě) 24 204 (třetí a další dítě)
Na umístění dítěte do předškolního zařízení (§ 35 bb ZDP)	max. min. mzda/dítě (15 200)
Pro držitele průkazu ZTP (§ 35 ba odst.1 písm. f) ZDP)	16 140
Na invaliditu I. a II. stupně (§ 35 ba odst. 1 písm. c) ZDP)	2 520
Na invaliditu III. stupně (§ 35 ba odst. 1 písm. d) ZDP)	5 040
Na studenta (§35 b odst. 1 písm. f) ZDP)	4 020

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o daniz příjmů, vlastní zpracování

Příloha B: Účtový rozvrh pro tuto práci

Účtová třída 0 – Dlouhodobý majetek

- 02 – Dlouhodobý hmotný majetek odpisovaný
- 022 – Samostatné hmotné movité věci a soubory movitých věcí
- 08 – Oprávky k dlouhodobému hmotnému majetku
- 082 – Oprávky k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí

Účtová třída 1 – Zásoby

- 11 – Materiál
- 112 – Materiál na skladě
- 13 – Zboží
- 132 – Zboží na skladě a v prodejnách

Účtová třída 2 – Krátkodobý finanční majetek a peněžní prostředky

- 21 – Peněžní prostředky v pokladně
- 211 – Pokladna
- 22 – Peněžní prostředky na účtech
- 221 – Bankovní účty
- 23 – Krátkodobé úvěry
- 231 – Krátkodobé bankovní úvěry
- 24 – Krátkodobé finanční výpomoci
- 241 – Emitované krátkodobé dluhopisy
- 252 – Vlastní akcie a vlastní obchodní podíly

Účtová třída 3 - Zúčtovací vztahy

- 31 – Pohledávky (krátkodobé i dlouhodobé)
- 311 – Odběratelé (pohledávky z obchodních vztahů)
- 32 – Závazky (krátkodobé)
- 321 – Závazky z obchodních vztahů
- 34 – Zúčtování daní a dotací
- 341 – Daň z příjmů
- 342 – Ostatní přímé daně
- 343 – Daň z přidané hodnoty

- 35 – Pohledávky za společníky a za členy družstva
- 352 – Pohledávky – podstatný vliv
- 353 – Pohledávky za upsaný základní kapitál
- 354 – Pohledávky za společníky při úhradě ztráty
- 355 – Ostatní pohledávky za společníky
- 36 – Závazky ke společníkům
- 364 – Závazky ke společníkům při rozdělování zisku
- 365 – Ostatní závazky ke společníkům
- 37 – Jiné pohledávky a závazky
- 375 – Pohledávky z vydaných dluhopisů
- 379 – Jiné závazky
- 381 – Náklady příštích období

Účtová třída 4 – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky

- 41 – Základní kapitál a kapitálové fondy
- 411 – Základní kapitál
- 412 – Emisní ážio
- 413 – Ostatní kapitálové fondy
- 419 – Změny základního kapitálu
- 42 – Fondy ze zisku a převedené výsledky hospodaření
- 428 – Nerozdělený zisk minulých let
- 429 – Neuhrazená ztráta minulých let
- 43 – Výsledek hospodaření
- 431 – Výsledek hospodaření ve schvalovacím řízení
- 432 – Záloha na podíl na zisku
- 47 – Dlouhodobé závazky
- 473 – Emitované dluhopisy
- 49 – Individuální podnikatel
- 491 – Účet individuálního podnikatele

Účtová třída 5 – Náklady

- 51 – Služby
- 518 – Ostatní služby
- 53 – Daně a poplatky
- 538 – Ostatní daně a poplatky
- 59 – Daně z příjmů, převodové účty a rezerva na daň z příjmů
- 591 – Daň z příjmů splatná
- 596 – Převod podílu na výsledku hospodaření společníkům

Účtová třída 6 – Výnosy

- 66 – Finanční výnosy
- 662 – Úroky

Účtová třída 7 – Závěrkové a podrozvahové účty

- 70 – Účty rozvažné
- 701 – Počáteční účet rozvažný
- 702 – Konečný účet rozvažný
- 71 – Účet zisků a ztrát
- 710 – Účet zisků a ztrát

Příloha C: Modelový příklad porovnání podnikání OSVČ a s.r.o.

Pro srovnání autorka vychází z několika zjednodušujících předpokladů:

OSVČ i společník ve společnosti s r.o. jsou svobodní a neuplatňují žádné jiné slevy, než je sleva na poplatníka daně z příjmů fyzické osoby. Tato sleva v roce 2021 činí 27 840 Kč. Příjmy a výdaje OSVČ jsou již (stejně tak jako výnosy a náklady v s.r.o.) upraveny tak, že nezahrnují nezdánitelné části základu daně dle § 15 ZDP ani položky odčitatelné od základu daně dle § 34 ZDP. Rozdíl příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů) je tak roven základu daně z příjmů. Společník na základě dohody vykonává práci pro společnost s tím, že pobírá minimální mzdu. Minimální mzda pro rok 2021 je stanovena ve výši 15 200 Kč. Variantně je ještě uvažováno s tím, že pobírá průměrnou mzdu ve výši 35 441 Kč. Podle ustanovení § 6 odst. 1 ZDP se jedná o příjem ze závislé činnosti. Veškerý zisk společnosti s r.o. za dané období bude po zdanění přiznán společníkovi jako jeho podíl na zisku z účasti ve společnosti s.r.o. OSVČ může využívat výdajové paušály spojené se živnostenským podnikáním (ve variantách limitních částek 60 % a 80 % z příjmů nepřesahujících 2 mil. Kč.). Výpočet čistého ročního příjmu společníka za práci pro společnost je uveden v tabulce 29.

Tab. 29: Výpočet daňového zatížení společníka s.r.o. ze závislé činnosti

Popis operace	Kč	Kč
Hrubá mzda	15 200	35 441
Roční hrubý příjem	182 400	425 292
Základ daně DPFO	182 400	425 200
Daň (§ 16 odst. 1 ZDP)	27 360	63 780
Sleva na poplatníka	27 840	27 840
Daň po slevě	0	35 940
ZP hrazené společníkem 4,5 % ZD	8 200	19 130
SP hrazené společníkem 6,5 % ZD	11 850	27 630
Čistý roční příjem	162 350	342 500
Míra daňového zatížení v %	11	19

Zdroj: Vlastní zpracování

Nákladem s.r.o. bude hrubá mzda společníka, ale i odvedené SP a ZP společností. Celkové osobní náklady společnosti s r.o. jsou uvedeny v tabulce 30.

Tab. 30: Osobní náklady na společníka

Popis operace	Kč	Kč
Roční hrubý příjem společníka (VZ)	182 400	425 292
Pojistné na ZP hrazené společností 9 % VZ	16 410	38 270
Pojistné na SP hrazené společností 24,8 % VZ	45 230	105 470
Celkové osobní náklady	244 000	569 000

Zdroj: Vlastní zpracování

Celkové osobní náklady společníka s.r.o. jsou daňově uznatelnými náklady. Základ daně se násobí sazbou daně z příjmu právnických osob 19 % a po odečtení takto vypočítané daně získáme zdaněný zisk společnosti, který je možné poskytnout jako podíl na zisku společnosti společníkovi. Před výplatou podílu je nutné podíl společníka snížit o hodnotu srážkové daně, jejíž sazba činí 15 % (§ 36 ZDP).

Celkový disponibilní příjem společníka, který zahrnuje příjem společníka ze závislé činnosti a jeho podíl na zisku společnosti, je uveden v tabulce 31 a 32.

Tab. 31: Stanovení celkového disponibilního příjmu společníka (minimální mzda)

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Výnosy	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Náklady	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Základ daně (ZD 1)	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
ZD1 - osobní náklady = (ZD2)	256 000	506 000	756 000	1 006 000
DPPO = ZD2 *0,19	48 640	96 140	143 640	191 140
Zisk společnosti k rozdělení = Z	207 360	409 860	612 360	814 860
Srážková daň = Z*0,15	31 104	61 480	91 854	122 229
Společníkův podíl na zisku	176 256	348 381	520 506	692 631
Vyplacená čistá mzda	162 350	162 350	162 350	162 350
Celkový disponibilní příjem	338 600	510 731	682 856	854 981
Celkový disponibilní příjem %	67,72	68,09	68,28	68,40
Celkové daňové zatížení %	32,27	31,90	31,70	31,60

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 32: Stanovení celkového disponibilního příjmu společníka (průměrná mzda)

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Výnosy	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Náklady	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Základ daně (ZD 1)	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
ZD1 – osobní náklady = (ZD2)	-69 000*	181 000	431 000	681 000
DPPO = ZD2 *0,19	0	34 390	81 890	129 390
Zisk společnosti k rozdělení = Z	-69 000*	146 610	349 110	551 610
Srážková daň = Z*0,15	0	21 990	52 366	82 741
Společníkův podíl na zisku	0	124 620	296 744	468 868
Vyplacená čistá mzda	342 500*	342 500	342 500	342 500
Celkový disponibilní příjem	342 500*	467 120	639 244	811 368
Celkový disponibilní příjem %	68,50 *	62,28	63,92	64,91
Celkové daňové zatížení %	31,50	37,72	36,08	35,60

Zdroj: Vlastní zpracování

* pro výplatu mzdy a odvod pojistného v dané výši by se musela společnost zadlužit a použít cizí zdroje – „společnost nemá na mzdy“

Z porovnání obou variant vyplývá, že vyššího disponibilního zisku je dosaženo při volbě minimální, nikoliv průměrné mzdy.

V případě individuálního podnikatele budeme uvažovat 3 možnosti tvorby základu daně příjmů fyzické osoby podle toho, zda budou uplatněny skutečné náklady či výdaje procentem z příjmů ve výši 60 % nebo 80 %. Výpočty jsou uvedeny v tabulkách 33–37.

Tab. 33: Stanovení disponibilního příjmu podnikatele – skutečné výdaje

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Příjmy	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Výdaje	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Základ daně (ZD)	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Daň = 0,15*ZD	75 000	112 500	150 000	187 500
Daň po slevě na poplatníka	47 160	84 660	122 160	159 660
Pojistné na ZP 13,5 % * (ZD/2)	33 750	50 625	67 500	84 375
Pojistné na SP 29,2 % * (ZD/2)	73 000	109 500	146 000	184 375
Čistý příjem (ČP)	346 090	504 885	664 340	821 590
Čistý příjem % = ZD/ČP	69,22	67,31	66,34	65,73
Celkové daňové zatížení %	30,78	32,69	33,66	34,27

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 34: Stanovení disponibilního příjmu podnikatele – výdajový paušál 80 %

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Příjmy (P)	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Skutečné výdaje (V)	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Výdaje procentem z příjmů (VP)	800 000	1 200 000	1 600 000	1 600 000
Základ daně (ZD1) = P – VP	200 000	300 000	400 000	900 000
Daň = 0,15* ZD1	30 000	45 000	60 000	135 000
Daň po slevě na poplatníka	2 160	17 160	32 160	131 820
Pojistné na ZP 13,5 %* (ZD1/2)	13 500	20 250	27 000	60 750
Pojistné na SP 29,2 % * (ZD1/2)	29 200	43 800	58 400	131 400
Čistý příjem ČP = V – odvody	455 140	668 790	882 440	926 030
Čistý příjem % ČP/(P – V)	91,03	89,72	88,24	74,08
Celkové daňové zatížení %	8,97	10,28	11,76	25,92

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 35: Stanovení disponibilního příjmu podnikatele – výdajový paušál 60 %

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Příjmy (P)	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Skutečné výdaje (V)	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
Výdaje procentem z příjmů (VP)	600 000	900 000	1 200 000	1 200 000
Základ daně (ZD1) = P – VP	400 000	600 000	800 000	1 300 000
Daň = 0,15* ZD1	60 000	90 000	120 000	195 000
Daň po slevě na poplatníka	32 160	62 160	92 160	167 160
Pojistné na ZP 13,5 %* (ZD1/2)	27 000	40 500	54 000	87 750
Pojistné na SP 29,2 %*(ZD1/2)	58 400	87 600	116 800	189 800
Čistý příjem ČP = V – odvody	382 440	559 740	737 040	805 290
Čistý příjem % ČP/(P – V)	76,49	74,63	73,70	64,42
Celkové daňové zatížení %	23,51	25,47	26,30	35,58

Zdroj: Vlastní zpracování

Tab. 36: Porovnání disponibilních příjmů podnikatele a společníka s.r.o.

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Příjmy	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Skutečné výdaje	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
	Disponibilní příjem po odvodech daně z příjmů a pojistného/Kč			
Podnikatel (výdaje 80 %)	455 140	668 790	882 440	926 030
Podnikatel (výdaje 60 %)	382 440	559 740	737 040	805 290
Podnikatel (skutečné výdaje)	346 090	504 885	664 340	821 590
Společník (mzda 15 200 Kč)	338 600	510 731	682 856	854 981
Společník (mzda 35 441 Kč)	342 500*	467 120	639 244	811 368

Zdroj: Vlastní zpracování

* jedná se o zkreslený údaj – na pokrytí části mzdy a odvodu pojistného by musely být použity cizí zdroje

Tab. 37: Porovnání daňového zatížení podnikatele a společníka s.r.o.

Popis	Kč	Kč	Kč	Kč
Příjmy	1 000 000	1 500 000	2 000 000	2 500 000
Skutečné výdaje	500 000	750 000	1 000 000	1 250 000
	Daňové zatížení v %			
Podnikatel (výdaje 80 %)	8,97	10,28	11,76	25,92
Podnikatel (výdaje 60 %)	23,51	25,47	26,30	35,58
Podnikatel (skutečné výdaje)	30,78	32,69	33,66	34,27
Společník (mzda 15 200 Kč)	32,27	31,90	31,70	31,60
Společník (mzda 35 441 Kč)	*31,50	37,72	36,08	35,60

Zdroj: Vlastní zpracování

* jedná se o zkreslený údaj-na pokrytí části mzdy a odvodu pojistného by museli být použity cizí zdroje

Z porovnání je zřejmé, jak velké zvýhodnění za uvažovaných podmínek (v pásmu příjmů nepřekračujících příliš 2 000 000 Kč a nákladů nepřevyšujících limitní částky výdajových paušálů) představuje možnost využití náhrady skutečných výdajů procentem z příjmů. Individuální podnikání živnostenským způsobem se za daných podmínek jeví výhodnější než podnikání prostřednictvím s.r.o. i při nutnosti uplatnění skutečných výdajů v případě příjmů kolem 1 000 000 Kč. Je však třeba brát v úvahu, že modelový příklad pracuje s určitým poměrem příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů) a v praxi přicházejí v úvahu i další slevy, a to jak v případě právní formy podnikání FO živnostenským způsobem, tak i formou s.r.o.

Abstrakt

Steinerová, P. (2021). *Daňová a účetní specifika jednotlivých právních forem podnikání* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: podnikání, právní formy podnikání, obchodní korporace, účetní specifika, daň z příjmů

Při zpracování daného téma bylo nutné vzít v úvahu tři oblasti: podnikání a jeho právní formy, účetnictví a daně. Každá z uvedených oblastí je regulována řadou právních předpisů. Práce důsledně vychází z aktuální podoby legislativy jako primárního zdroje potřebných informací. Cílem práce bylo v návaznosti na aktuální podobu příslušné legislativy popsat jednotlivé právní formy podnikání v ČR, zpracovat přehlednou formou jejich účetní a daňová specifika a provést jejich komparaci. Protože největší rozdíly je možné nalézt mezi podmínkami pro podnikání fyzických a právnických osob, byla každá z těchto kategorií popsána z hlediska účetních a daňových specifík samostatně. Formulace specifík a jejich následná komparace byla doplněna modelovými příklady, příklady účtování jednotlivých účetních případů a doporučením pro volbu právní formy podnikání.

Abstract

Steinerová, P. (2021). *Tax and accounting specifics of individual legal forms of business* [Bachelor's Thesis, University of West Bohemia in Pilsen].

Key words: business, legal forms of business, business corporations, accounting specifics, income tax.

Three areas had to be considered when working on the topic: business and its legal forms, accounting, and taxes. Each of these areas is regulated by a number of legal regulations. The work is consistently based on the current form of legislation as the primary source of necessary information.

The work aimed to describe the various legal forms of business in the Czech Republic, process their accounting and tax specifics in a clear form and to compare them. The most significant differences can be found between the conditions for business of natural and legal persons, each of these categories was discussed separately in terms of accounting and tax specifics. The formulation of specifics and their subsequent comparison was supplemented by model examples, examples of accounting for individual accounting cases and recommendations for the choice of the legal form of business.